

TÜRK GAZETECİLİK TARİHİ ÜZERİNE BİR DENEME - II

Tahsin Yıldırım*

Özet: Son yüzyıl Türk düşünce tarihinde, gazetenin, yeni bir cemiyet anlayışının yerleşmesi bakımından önemli bir yeri vardır. İlk zamanlarda devletin resmî durumunda olan gazete, yavaş yavaş toplum hayatını kucaklamaya, hatta geçen yüzyılın önemli fikir ve ideolojisini, sanat görüşlerini memleketimize nakletmeye başlar.

Dünden bugüne en köklü geleneğe gazeteciliğimiz sahip olmuş, teknik muhteva itibariyle devamlı gelişme kaydetmiştir. Bunlar bir yana, bizim için asıl önemli olan taraf, gazetenin cemiyetimizde oynadığı değiştirici etkisidir. Sosyal ve kültürel bün-yemize yakından alakalı olan bu etki artık günümüzün vazgeçilmezlerindedir.

Böyle önemli bir görev ifa eden gazete ve gazeteciliğimiz maalesef yeterince tanınmamaktadır. Bu bilinmezliği bir nebze olsun bilinir kılmak için girdiğimiz çabanın neticesinde ortaya çıkan bu çalışmanın faydalı olması temennimizdir.

Anahtar Kelimeler: Gazete, yazar, sansür, matbuat, cemiyet.

A TREATISE ON THE HISTORY OF TURKISH JOURNALISM - II

Abstract: Journalism has an important place in the intellectual history of the past century and on the formation of a new understanding of life and society. Starting as an official state bulletin, newspapers increasingly become more interested in social life and transmit the forthcoming ideologies and artistic thoughts of the XIX. century.

Turkish Journalism has had the firmest tradition from its beginnings and has ever improved technically. These aside, the most important point is the positively transforming effect of journalism on the society. With this function, closely related to our social and cultural structure, journalism is indispensable today.

Despite its importance, the history of Turkish journalism isn't well known enough. We wish that this text, which has been composed to make some of the unknowns of the subject known, will be of use in that regard.

Keywords: Newspaper, author, censorship, press, society.

* Araştırmacı -Yazar (Üsküdar Kısıklı İlköğretim Okulu Türkçe Öğretmeni).

✓ *Sanat ve Edebiyat*: 4 Ocak 1947 ile 16 Aralık 1947 tarihleri arasında Ankara'da 50 sayı çıkmış olan müstakil ikinci edebiyat gazetesidir. Bu gazeteyi Selahattin Batu, Suut Kemal Yetkin ve Lütfi Ay çıkarmışlardır. Gazete, tamamen edebiyat ve sanat gazetesi olduğundan ayrı bir önem arz eder.

Selahattin Batu, Suut Kemal Yetkin, Lütfi Ay, Mehmet Kaplan, Şevket Rado, Sabahattin Teoman, Cevat Memduh Altar, Behçet Necatigil, Hikmet Birand, Orhan Burian, Cemil Ziya, Malik Aksel, Ahmet Muhip Diranas, Nurettin Sevin, İbrahim Hoyi, Mustafa Nihat Özön, Baki Süha Edipoğlu, Avni Givda, Ekrem Akurgal, Cahit Sıtkı Tarancı,ERCÜMENT Ekrem Talu, Melahat Özgü, Can Yücel, Sabih Şendil, Halide Edip Adıvar, Oktay Akbal, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Zahir Güvemli, Raşit Tahir Burak, Sabri Esat Siyavuşgil, Fahir Onger, Halil Bedii Yönetken, Cahit Tanıyol, İ. Galip Arcan, Namdar Rahmi Karatay, Özdemir Asaf, Cahit Okur, Salâh Birsal, Firüzan Hüsrev Tökin, Nasuhi Baydar, Cavit Yamaç, Zeki Ömer Defne, Ağâh Sırrı Levent gazetede ismine en çok rastladığımız yazarlardır.

✓ *Son Saat*: Üç farklı zamanda yayımlanmış bir gazetedir.

İlki 1925-1929, ikincisi 1946-1956 yılları arasında çıkmıştır. Üçüncüsü Nazım Özbay tarafından İstanbul'da 1960-1986 yılları arasında 9787 sayı olarak yayımlanmıştır.

İlk yayımlanan *Son Saat*, 16 Mart 1925 ile 28 Kasım 1929 tarihleri arasında çıkmıştır. *Son Saat* bir akşam gazetesidir. Gazetenin sahibi Mahmut Soydan, yazı işleri müdürü Ahmet Şükrü Esmer ve Selim Ragıp'tır.

Gazetenin yazar kadrosu oldukça sınırlıdır. Ahmet Şükrü Esmer, İhsan Ârif,ERCÜMENT Ekrem, Ömer Rıza Doğrul, Hakkı Tarık, Vedat Örfi, Mahmut Soydan, Selim Ragıp Emeç, M. Turhan Tan, Selahattin Enis, Ömer Fazıl, Ahmet Hidayet Reel, Keman Emin, Celalettin Ekrem, Rıza Lebib, Hasan Fehmi, Talat Mümtaz gazetede düzenli yazan isimlerdir. Ayrıca gazete, döneminde Doğu'da yaşanan isyanı bastırmakla görevli ordunun hareketine ve isyana geniş yer ayırmıştır.

İlk dönemde yayımlanan *Son Saat* bir akşam gazetesi olduğundan burada daha çok tefrika romanlara yer verilmiştir. Gazetede Selahattin Enis Atabeyoğlu'nun üç romanı tefrika edilmiştir. Vedat Örfi'nin "Ökse" isimli eseri de tefrika edilenler arasındadır. Ayrıca bu gazetede "Yeşil Bavul", "Şahın Tacı" adlı çeviri tefrikalar yayımlanmıştır.

Son Saat Gazetesinin II. Dönemi

Gazete, 1946 ile 1956 yılları arasında 3762 sayı olarak günlük siyasi akşam gazetesi formatında yayımlanmıştır. Demokrat Parti'yi destekleyen bir yayın politikası izlemiştir.

Cihat Baban'ın sahibi olduğu bu gazetenin yazı işleri müdürlüğünü Necdet Baytok, ardından Tevfik Erol, sonra da Sacit Öget üstlenmişlerdir. 1950'li yıllarda ise bu görevi Muzaffer Soysal ve Selim Baban sürdürmüşlerdir.

Gazetenin yazar kadrosu şu isimlerden oluşmaktadır: Cihat Baban, Selim Baban, Selami İzzet Sedes, Ercüment Kocatürk, Bedii Faik, Necdet Baytok, Kandemir, Pakize Başaran, Elif Naci, Afif Yesari, Haydar Rüştü-Öktem, İsmet Hulusi, Hüsnü Himmetoğlu, Ümit Deniz, Atif Sakar, Adviye Fenik, Samet Ağaoğlu, Muharrem Feyzi Togay, Zeynel Besim Sun, Mümtaz Faik Fenik, Mehmet Alioğlu, İbrahim Hoyi, Süleyman Tekil, İskender Taner, Tevfik Erol, İbrahim Örs, Bahadır Dülger, Adnan Fuat Aral, Muzaffer Soysal, Vecdi Bürün, Mustafa Şerif Alyanak, Enver Naci Gökşen, Edibe Öget, Cemil Cahit Cem, Ziya Şakir, Kemal Toprak, Hasan Çelebi, Samih Nafiz Tansu, Mahmut Cüda, Tevfik Ünsi, Osman Tankaya, Zeynel Akkoç, Vecdi Eysel, Haluk Umar, Şaban Umar, Fuat Köprülü, Ercüment Ekrem Talu, Naim Tirali, Fikret Âdil, Şaban Ülkü, Hüseyin Çataloğlu, Eşref Şefik.

Gazete, 1950'den sonra yavaş yavaş bir akşam gazetesi özelliği göstermeye başlamıştır. Artık birden fazla roman tefrikası, karikatürler, küçük ilanlar, borsa, sinema, tiyatro, haberleri ve İstanbul'la alakalı haberler ağırlık kazanmaya başlamıştır. Neredeyse İstanbul'un yerel gazetesi gibi yayın yapmıştır.

Gazetede oldukça ilginç tarihî tefrikalar da yayımlanmıştır. Mustafa Ragıp Esatlı'nın Ocak 1947'de yayımladığı "Meşrutiyet Devrinde Demokrasi ve Muhalefet", Meşrutiyet dönemine aykırı bir bakış açısı ile yazılmıştır. Bu tefrikanın devamı durumunda olan "Meşrutiyette Parti ve Parlamento Mücadeleleri" 12 Mart 1947'den itibaren tefrika edilmiştir. Ziya Şakir'in Ocak 1948'den itibaren yayımlanan "Yalova Eşkıyaları" isimli tefrikası kısmen Millî Mücadele'ye ait bilgiler içermektedir. Kandemir'in 25 Mart-10 Nisan 1951 tarihleri arasında yayımladığı "İstiklal Mahkemeleri" başlıklı tefrika bugün bu mahkemeye ait bilinenlerin dışında oldukça farklı bilgilere yer vermektedir. Kandemir'in bu tefrikanın devamı sayılabilecek "İstiklal Mahkemelerinde İdam Hükümleri" başlıklı yazısı 22 Eylül 1951'den sonra yayımlanmıştır. Ayrıca önem arz eden bir başka yazı da sözde Ermeni soykırımına sebep olanların arasında yer aldığı iddiasıyla idam edilen Boğazlıyan Kaymakamı hakkında kaleme alınmıştır (15-23 Haziran 1951).

Şubat 1947 tarihli Naim Tirali'nin portre yazıları da oldukça ilginçtir. M. F. imzasıyla yazılan "Türk Casusu Arşak Palabıyıkyan" Şubat 1947'de yayımlanmıştır.

Gazete döneminde magazini de takip etmiştir. Mustafa Şerif Alyanak "Bizi Kimler İdare Ediyor?" başlıklı dönemin idarecilerini, yakınlarının anlatımı ile tanıtan yazı dizisi Şubat 1951'de yayımlanmıştır. A. Sakar'ın yazdığı "Güreşçilerimizin Avrupa Şampiyonluğu" o dönemde gazetelerin çoğunda yaygın olan pehlivan tefrikalarından gerçekliği yönüyle ayrılmaktadır. Ziya Şakir'in 5 Haziran 1947'den itibaren yayımladığı "Galata Batakhaneleri", Osmanlı'nın son ve Cumhuriyet'in ilk dönemindeki batakhaneler hakkında ilginç bilgiler içermektedir.

Fahrettin Pakkan'ın Ocak 1947'de tefrika edilen "Bu Aşk Yaşamaz", yine Ocak 1947'de Kemal Tahir'in "Ta-Ka" müstearıyla yazdığı "Muhallebi Çocuğu" anımalıdır. 1948 yılında Hüseyin Çataloğlu'nun "Kızillar Geliyor", Edibe

Öget'in "Bir Aşk Yaratmak", Fikret Arı'n "Bu Hayatı Yaşamak Lâzım", Eşrek Şefik'in "Unutulmayan Güreşler" başlıklı roman ya da dizileri ilgi çekmiştir.

✓ *Tan*: Bu adı kullanan yedi farklı gazete ve dergi yayımlanmıştır.

Birincisi, 1913 yılında İzmir'de Mustafa Sabri tarafından 5 sayı çıkarılmış ve on beş günlük periyotla yayımlanmış bir dergidir.

İkincisi, 1919 yılında İstanbul'da Talat Hasan tarafından 48 sayı çıkarılmış olan dergidir.

Üçüncüsü, 19 Ocak 1923 ile 8 Nisan 1923 tarihleri arasında Ankara'da 68 sayı çıkmış bir gazetedir. Ali Şükrü Bey'in vefatının ardından kapanmıştır.¹¹ Mehmet Şükrü, Yusuf Ziya, Ali Şükrü, Recep, Abdulaziz Çavuş, Kadı Mahmut, Mehmet Şeref, Abdulkadir Kemali, A. Ferit gazetede imzası olanların başında gelmektedir.

Dördüncüsü ise bahsimize konu olan gazetedir.

Beşincisi, 1948 ile 1957 yılları arasında İstanbul'da 1774 sayı yayımlanmış bir gazetedir. Halil Lütfi Dördüncü, Ali Naci Karacan, M. Zekeriya Sertel tarafından çıkarılmıştır.

Altıncısı, 1983 ile 1990 yılları arasında 2547 sayı yayımlanmıştır. Halidun Simavi tarafından çıkarılmış, ardından Asil Nadir'e satılmıştır.

Yedincisi, 1991'de yayın hayatına giren; ancak kapanıp tekrar açılan bir gazetedir. Sekizincisi ise Yugoslavya'da çıkan *Tan* gazetesidir.

Bahsimize konu olan *Tan* gazetesi, 11 Şubat 1926'da Türkiye İş Bankası desteği ile yayımlanmaya başlayan *Milliyet* gazetesinin devamıdır. *Milliyet*, 23 Nisan 1935 günü itibariyle *Tan* adıyla yayınına devam etmiştir. Bu tarihten 4 Aralık 1945 tarihindeki meşhur "Tan Olayı"na kadar yayın hayatını sürdürmüştür.

Başlangıçta Halil Lütfü Dördüncü ve Mahmut Soydan tarafından yayımlanan *Tan*, fikir gazeteciliğinin gelişiminde önemli rol oynamıştır. Önceleri İş Bankası'nın mali desteğiyle yayımlanan gazete, daha sonra Ali Naci Karacan, Ahmet Emin Yalman, Halil Lütfi Dördüncü, Zekeriya Sertel tarafından satın alınmıştır. Farklı dünya görüşlerine sahip bu yazarlar, 17 Ağustos 1938'e kadar köşelerinden farklı kesimlere seslenirler. Bu tarihten sonra gazete sol bir çizgiye yönelir. Tek parti sisteminin hükümet etme anlayışına karşı çıkan gazete, II. Dünya Savaşı yıllarında Almanya karşıtı yayınlar yapmıştır.

1937, 1938 ve 1944 yıllarında ise kapatma cezası almıştır.

Behice Boran, Niyazi Berkes, Muzaffer Şeref, Pertev Nail Boratav, Refi'i Cevat Ulunay, Zekeriya Sertel, Sabiha Sertel, Peyami Safa, Nizamettin Nazif, Nâzım Hikmet (takma adlarla), Ali Naci Karacan, Faliş Rıfıkı Atay, Ahmet Ağaoğlu, Mahmut Yesari, Burhan Felek, Fikret Âdil, Eşref Şefik, Mümtaz Faik Fenik, Ömer Rıza Doğrul, Suat Derviş, Neriman Hikmet, Refik Halit Karay, Naci Sadullah, Esat Âdil Müstecaplıoğlu, Selahattin Güngör, Ali Çetinkaya, Cevat Şakir, İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu, Faik Berçman, Şukûfe Nihal, Peride Celal, Lütfi Ârif Kenber, İbrahim Hakkı Konyalı, Faik

Sabri Duran, Şevket Süreyya Aydemir, Hüseyin Siret Özsever, Aka Gündüz, Nurullah Ataç, Osman Cemal Kaygılı, Âsım Kùltür, Âsım Gündüz, gazetesinin yazar kadrosunu oluşturur.

1936 yılının ilk aylarında birlikte yazı yazar Peyami Safa ile Nâzım Hikmet'in polemikleri gazetede yayımlanmış; ancak bu polemik sadece *Tan* gazetesinin sayfaları ile sınırlı kalmamış, diğer gazetelere de yansımıştır. Bunun üzerine Peyami Safa, 18 Nisan 1936'da daha önceden yazdığı *Cumhuriyet*'e geri dönmüştür. 1940 yılının ilk aylarında da Alman tezlerini savunan *Cumhuriyet* gazetesi ile komünizmi savundukları iddiasıyla polemige girmiştir.

Gazetede çok sayıda tefrikaya yer verilmiştir. Selahattin Güngör'ün "Kumandanlarımızın Harp Hatıraları" başlıklı tefrikası Ocak 1937'de yayımlanmıştır. Yine Selahattin Güngör'e ait "Büyüklerin Çocukluk Hatıraları" tefrikası 23 Nisan-10 Mayıs 1937 tarihleri arasında yayımlanmıştır. Refik Halit Karay'ın "Gurbet Hatıraları" başlıklı yazı dizisi 2-12 Mart 1939 tarihini taşımaktadır.

Ziya Şakir, 1 Ocak 1936'dan itibaren "Saltanatın Son Günleri" ve 6 Mart 1938'den başlamak üzere "Şeyh Şamil" başlıklı tefrikalarını yayımlamıştır. Mart 1939'da yazarı belirtilmemiş olan "Damat Ferit Hükümeti İşgal Altında" başlıklı bir tefrika da önem arz eder. Reşat Ekrem Koçu'ya ait ve Aralık 1936 tarihini taşıyan "Osmanlı Tarihinin Büyük Serserileri" adlı bir tefrika yer almaktadır. Aralık 1936'da "Yüzbaşı M. Ertuğrul'un I. Cihan Harbi Hatıraları" yayımlanmıştır.

24-30 Mayıs 1937 tarihleri arasında çeşitli yazar, kitapçı ve sahafla, sahaflık ve kitapçılık tarihine ait söyleşiler yapılmıştır. Murat Engin sonraki *Tan* gazetesinin 6 Kasım 1955 tarihli sayısında "Kitapçılığımızın Acıklı Hâli" başlıklı bir yazı kaleme almıştır.

30 Haziran 1937'de "Abdülhak Hâmid'in Mektupları" başlıklı yazı dikkat çekicidir.

İbrahim Hakkı Konyalı, 23 Ocak 1937 tarihinde "Tarihte Güvercin Postaları" konulu ilginç bir yazıya imza atmıştır.

Osman Cemal Kaygılı'nın Ocak 1939'da İstanbul'a ait yazıları ayrıca önem arz eder. Aka Gündüz'ün "Adsız Roman" adlı romanı Mayıs 1937'de yayımlanır. Suat Derviş, Nisan 1937'de "Olan Şeylerin Romanı" adlı romanını tefrika etmiştir. 1939'da ise Sabahattin Ali'nin hikâyeleri dikkat çeker. Faruk Nafiz Çamlıbel'in "Yıldız Yağmuru" adlı romanı Aralık 1935 ile Nisan 1936 tarihleri arasında burada tefrika edilmiştir. Ekim 1941'de Oğuz Özdeş'in "İtiraf", Kasım 1941'de Mehmet Abut'un "Gülen Gözler" isimli eserleri yayımlanmıştır.

✓ *Vakit*: *Vakit* gazetesi üç farklı zamanda yayımlanmıştır.

İki, 1875 ile 1883 yılları arasında İstanbul'da 2822 sayı olarak çıkmıştır. Yazar kadrosu Filip, Hüseyin Necati, Lastik Mehmet Said, Muallim Naci, Çaylak Mehmet Tevfik'ten oluşmaktadır. İkincisi ise 1908-1914 yıllarında yayın hayatını sürdürmüştür. Yazar kadrosunda Ahmet Şükrü Esmer ve Ali Naci Karacan vardır.¹²

Gazetenin üçüncü ve bizim ilgilendiğimiz dönemi ise 1917 ile 1958 yılları arasında yayımlanmıştır. Ahmet Emin Yalman ve Us kardeşler, 22 Ekim 1917 günü bu gazeteyi yayımlamaya başlamışlardır. Gazetenin yazı işleri müdürlüğünü önce Ali Naci, daha sonra Enis Tahsin yapmışlardır.

Vakit gazetesinin yayını Atatürk ve İnönü her zaman desteklemişlerdir. Bu amaçla Atatürk'ün başlattığı Türk dilinde öz Türkçe akımına uyarak 22 Kasım 1934-1939 yılları arasında gazetenin adını *Kurun* olarak değiştirmişlerdir.

Gazetenin ilk döneminde yazar kadrosunu oluşturan isimler ise şunlardır: Hakkı Tarık Us, Âsım Us, Rasim Us, Ahmet Rasim, Ahmet Şükrü, Ali Ekrem Bolayır, Uşaklıgil, Reşat Nuri Güntekin, Hüseyin Cahit Yalçın ve Ziya Gökalp'tir.

Cumhuriyet döneminde Refik Ahmet, Cevat Fehmi, Sadri Ertem, Nizamettin Nazif, Enis Tahsin, Enver Behnan, İhsan Ârif, Yusuf gibi isimler de bu gazetenin yazar kadrosuna katılmışlardır.

Daha sonraki yıllarda da Mehmet Âsım Us, Rasim Us, Hakkı Tarık Us, Niyazi Ahmet Banoğlu, Selami İzzet Sedes, Ömer Cezmi, İlhami Safa, Hasan Kumçaylı, Nurullah Ataç, Hikmet Münir, Hasan Bedrettin Ülgen, Kâzım Ömer, Kadircan Kafılı, Refik Ahmet Sevengil, Ahmet Ağaoglu, Ahmet Bedrettin, Sadri Ertem, Hakkı Süha Gezgin, Ali Özhan, Emin Karakuş, Osman Cemal Kaygılı, Hikmet Münir, Süleyman Çapanoğlu, Fethi Kardeş, Peyami Safa, Reşat Ekrem Koçu, Yekta Ragıp Önen, Sadri Sema Aydoğdu, Necdet Rüştü Efe, Ahmet Bengisu, Necmettin Deliorman, Reşat Enis Aygen, Naci Sadullah, Afif Yesari, Resai Eriş, Yılmaz Tunçkol, Teoman Erge- ne, Hadi Koçdemir, İlhami Bekir Tez, Süheyl Ünver, Hasan Reşit Tankut, Ömer Rıza, Hikmet Turhan Dağhoğlu, Samipaşazade Süreyya, Sermet Muhtar Alus, Bekir Sıtkı Kunt, Mümtaz Zeki Taşkın, Sait Faik Abasıyanık gibi isimler *Vakit* sütunları arasında görülürler.

Ahmet Emin, İngilizler tarafından Malta'ya sürüldükten sonra *Vakit* gazetesi, Mehmet Âsım'ın sorumluluğunda yayın hayatını sürdürmüştür. Bu dönemde *Vakit*, Millî Mücadele'yi aktif bir şekilde desteklemiştir.

Türkiye ile Fransa arasındaki Hatay sorununun şiddetli tartışma konusu olduğu günlerde Atatürk'ün 23 Ocak 1937'den 27 Ocak 1937'ye kadar beş gün arka arkaya Âsım Us'a dikte ettirdiği yazılar, "Âsım Us" imzasıyla burada yayımlanmıştır.¹³

Mart 1930'da kadın kavramının irdelendiği ve sadece dönemin önemli erkek yazarlarının katıldığı bir anket düzenlenir. Nisan 1930'da ise yazarların yeni eserlerini tanıttığı bir yazı dizisi yayımlanır. Temmuz 1932'de "Nasıl Yazarlar?" başlıklı kısa süren seri bir röportaj yapılır. Ocak 1936'da da hangi eserlere ödül verilmesi gerektiğine dair bir anket düzenlenir. Mart 1936'da ise dönemin genç yazarları ile söyleşilere yer verilir.

Haziran 1932'de ise Kılıç Ali'nin hatıralarının bir bölümü yayımlanır. Niyazi Ahmet Banoğlu'nun 1935-1936 yılları arasında ve 1942 yılında İs-

tanbul hakkında çeşitli yazıları vardır. Süleyman Çapanoğlu'nun 1943 ile 1945 yılları arasında "Matbuat Tarihi" başlığıyla yazdığı yazılar Birinci dereceden kaynak sayılır.

1947 yılından itibaren *Vakit* isminin sol yanında küçük puntuyla 'Yeni Gazete' ibaresi yazılmış, "Atatürk'ün Sofrası" başlığıyla her gün ünlü sofraya ile ilgili anılara yer verilmiştir.

Temmuz 1951'de Naci Sadullah tarafından "Kurtuluş'un Romanı" tefrika edilmiştir. Münir Süleyman Çapanoğlu Temmuz 1951'de "Eski Ramazanlar ve Semai Kahveleri" başlıklı kısa tefrika yayımlamıştır. Necmettin Deliorman'ın 26 Temmuz 1951'de "Pehlivan Tekkeleri" konulu ilginç yazısı da unutulmuş yazılardandır.

Hüseyin Kâzım Kadri'nin Milli Mücadele dönemine ait anıları da *Vakit* gazetesinde tefrika edilmiştir. Ayrıca Nisan 1952'de de "Kabahat Müslümanlıkta Değil, Müslümanlarda" başlıklı yazı dizisi imzasız olarak yayımlanmıştır.

Vakit gazetesinin özellikle 1942-1945 yıllarına ait sayıları, edebiyat tarihi açısından oldukça önemli malzemeler ihtiva etmektedir.

✓ *Yarın*: Bu isimle yayımlanmış beş farklı süreli yayın tespit etmiş bulunuyoruz.

İlki, 1920 yılında Refik Halit Karay tarafından İskenderiye'de haftada iki defa yayımlanarak 21 sayı çıkmış bir dergidir.

İkincisi, 1921 ile 1922 yılları arasında Suphi Nuri İleri tarafından İstanbul'da haftalık olarak yayımlanmış olup 45 sayı çıkmış dergidir.

Üçüncüsü, aşağıda bilgisini vereceğimiz bahsimize konu olan gazetedir. Dördüncüsü, 17 Nisan 1963 ile 1972 yılları arasında Ankara'da 468 sayı çıkmış bir dergidir. Müfit Duru, Aydın Yalçın, Nilüfer Yalçın, Şemsi Kuseyri, Emin Galip Sandalcı yazar kadrosunu oluşturmaktadırlar.

Sonuncusu, Ankara'da 1981 ile 1987 arasında "aylık sanat - edebiyat dergisi" olarak 72 sayı yayımlanmış olan bir dergidir. Sami Alptekin ve Semih Gümüş tarafından yayımlanmıştır.

Söz konusu *Yarın* gazetesi, 1929 ile 19 Ağustos 1931 arasında 597 sayı çıkmıştır. İstanbul'da Ârif Oruç tarafından yayımlamaya başlamıştır. Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın yayın organıdır. Bu fırkanın kapatılması üzerine gazete de kapatılmış, Ârif Oruç da bir ay hapis cezası almıştır.

Gazetenin yazı işleri müdürlüğünü Mekki Sait Esen ve Süleyman Tevfik yapmışlardır. Ârif Oruç, Nizamettin Nazif Tepedelenlioğlu, Mekki Sait Esen, Süleyman Tevfik, Şemsi, Sabih İzzet, Vâlâ Nurettin, Falih Rıfık Atay, Celal Sahir Erozan, Ali Saip, Naci İsmail, Hüseyin Zeki, Ahmet Süleyman, Dr. H. A. Malik, Fâzıl Ahmet Aykaç, Burhanettin Ali gibi isimler yazı kadrosunu oluşturmaktadırlar.

1920 yılında önce Eskişehir'de, sonra Ankara'da *Yeni Dünya* ve *Seyyarei Yeni Dünya*'yı çıkardığı için bir hayli deneyimli olan Ârif Oruç, bu defa İstanbul'da gazetecilik yapacaktır. Amacı, basın yoluyla muhalefet

yapmak, halkın arzularını dile getirmek ve Halk Partisi Hükümeti'nin icraatını eleştirmektir.

Yazılarında acımasız muhafet yolunu seçtiğinden bir süre sonra *Yarın* kapatılmış, Ârif Oruç ile Şemsi ve Burhanettin adlı yazarlar tutuklanmışlardır. Ârif Oruç ve Şemsi daha sonra Bulgaristan'a kaçmışlardır. Ârif Oruç, birkaç yıl Paris'te, Sofya'da ve Şumnu'da dolaşmış, çeşitli sıkıntılar yaşamış ve sonunda Babiali'ye dönmek zorunda kalmıştır.

Burhanettin Ali gazetenin önemli yazarlarından biridir. Nisan 1931'de "Serbest Fırka Tarihçesi" başlıklı yazısı tefrika edilmiştir.

"Y. C." imzasını kullanan bir yazar, "Enver Paşa'nın Turan İmparatorluğu" başlıklı yazıyı 28 Nisan 1931'de yayımlamıştır.

✓ *Yeni Asır*: *Yeni Asır* gazetesi, üç farklı dönemde yayımlanmıştır. İlki, 1898-1914 yılları arasında Selanik'te Fazlı Necip ve Abdurrahman Ârif Bilgin tarafından çıkartılmıştır.¹⁴ Yazı işleri müdürü Fazlı Necip'tir. *Yeni Asır* gazetesi 1912- 1914 arasında 742 sayı, 1914-1922 arasında ise düzensiz olarak Ali Şevket Bilgin tarafından yayımlanmıştır. Devamı olarak ise 5 Eylül 1924'ten sonra Ali Şevket Bilgin ve Abdurrahman Ârif Bilgin tarafından yayın hayatına dâhil edilmiştir.¹⁵ İzmir'de çıkarken yazı işleri müdürlüğünü Ali Şevket Bilgin sürdürmüştür.

Gazetenin yazar kadrosu Ali Şevket Bilgin, Necdet Ömer, İlyas Bulut, Aslan Tufan Yazgan, Sıtkı, Eşref Sabit, Celal Enver, Cemal Nevzat, Nihat Hilmi, Mehmet Sırrı Sanlı, Nizamettin Nazif, Mekki Sait Esen, Refik Şevket İnce, Adnan Bilgit, Rebia Ârif Bilgin, Neriman Gürsoy, İsmail Hakkı Ocakoğlu, Abdi Hasan Soluklu, Behzat Ârif Bil, Ali Rıza, Naili Özeren, Zühtü Gürkan, Refik Bora Gürsoy, M. Münir Birsal, Nuri Fettah Esen, Hulusi Alataş, Atif İnan, Kemalettin Şükrü Orbay, Kadri Başçı, Halikarnas Balıkcısı, Kenan Hulusi Koray, Fuat Edip Baksı, Abdullah Ziya Kozanoğlu, Âsım Kültür, Halil Menteş, Hüseyin Hulki Cura, Esat Çınar, Aslan Tufan Yazman ve Kemal Kâmil Aktaş gibi isimlerden oluşmaktadır.

✓ *Yeni Konya*: 1 Haziran 1949'den başlayarak 1983 yılına kadar Konya'da 2063 sayı yayımlanmış bir gazetedir. Kurucusu Mustafa Naci Gücüyener, yazı işleri müdürü Sofu Tuğrul'dur.

Bölgesel olmakla beraber yazar kadrosu itibariyle önemli bir gazetedir. Mustafa Naci Gücüyener, Mithat Şakir Altan, Mümtaz Bahri, Emin Ergene, Sabit Günbay, Fatih Özfakih, Muhtar Güçlü, Ahmet Güner, Ârif Evren, Celalettin Kişmir, Hüsnü Çınar, Sabit Günbay, Muzaffer Erdoğan, Bekir Sıtkı Erdoğan, Ârif Nihat Asya, Peyami Safa, Mithat Cemal Kuntay, Şemsi Belli, Mehmet Önder, Hulki Amil Keymen, Sofu Tuğrul, Mustafa Ekmekçi, Osman Atillâ, Faruk Sükan, Abdulkadir Karahan, Munis Faik, Mesut Cemil, İbrahim Kafesoğlu, Enis Behiç Koryürek, Reşat Ekrem Koçu, Orhan Seyfi Orhon, Elif Naci, Cahit Tanyol, Gültekin Samanoğlu, Suut Kemal Yetkin, Refi'i Cevat Ulunay, Ümit Yaşar Oğuzcan *Yeni Konya*'nın yazarlarındandır.

Celalettin Kışmır'ın bazı edebiyatçılara ait yazıları dikkate değerdir. Gazetenin 1950 sonrası yayınlarında çeşitli yazarların hayatlarına ilişkin kısa yazılara yer verilmiştir.

✓ *Yeni Sabah*: 6 Mayıs 1938 ile 1964 arasında 9087 sayı çıkmıştır. Gazetenin sahibi Cemalettin Saraçoğlu'dur. İlk yazı işleri müdürleri Reşat Mahmut ve Tevfik Erol'dur. Başlarda milliyetçi bir yayın anlayışını benimseyen gazete, 1955'lerden sonra magazine yönelmiştir.

Gazetenin yazar kadrosu oldukça geniştir. Hüseyin Cahit Yalçın, Kemal Altan, Zeki Cemal, Sermet Muhtar Alus, Şeref Aykut, Ali Akyüz, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Leman Bercmen, Ercüment Ekrem Talu, Tarık Mümtaz Göztepe, Cemalettin Saraçoğlu, İlhami Safa, Reşat Mahmut, Tevfik Erol, Şükrü Baban, Kadırcan Kafı, Halide Edip Adivar, General Kemal Koçer, Salih Murat Uzdilek, Refi'i Cevat Ulunay, Rıza Tevfik Bölükbaşı, Abbas Parmaksızoğlu, Cevat Abbas Gürer, Behçet Safa, Osman Cemal Kaygılı, Sami Karayel, Sadun Galip, Ziya Şakir, Fatin Fuat, Hakkı Devrim, Nezih Demirkent, Nihat Kürşat, Safa Kılıçoğlu, Mükerrerem Kâmil Su, Zahir Sıtkı, Murat Sertoğlu, İbrahim Hakkı Konyalı, Rıza Çavdarlı, Selim Sırrı Tarcan, Orhan Seyfi Orhun, Zeynel Besim Sun, Ruhi Naci Sağdıç, Cemalettin Server Revnakoğlu, Oktay Akbal, Ethem Ruhi Balkan, Rasim Özgen, Besim Atalay, Cemalettin Şükrü, Necmettin Deliorman, Hilmi Ziya Ülken, Kandemir, Ali Naci Karacan, Halit Yaşaroğlu, Fahri Can, Ali Kemal Aksüt, Muharrem Zeki Korgunal, Yaşar Nabi Nayır, Haydar Rifat Yorulmaz, Oğuz Özdeş, Recai Sanay, Kâzım Nami Duru, Faruk Nafiz Çamlıbel, Yusuf Ziya Ortaç gibi isimler gazetenin yazarlarıdır.

Gazetede birçok ankete ve yazı dizisine yer verilmiştir. 9 Mayıs 1938 tarihinde başlayan bir anket "Türk Milliyetçiliği Nasıl Olmalıdır?" konusunu işler. Bu ankete Ağaoğlu Ahmet'ten Peyami Safa'ya kadar birçok Türkçü katılır.

Münir Süleyman Çapanoğlu'nun 2-6 Ağustos 1938 tarihleri arasında yazdığı "Hapishanelerimiz" başlıklı yazı dizisi bu konuda çalışma yapanlar için önemli bir kaynaktır. Cemalettin Saraçoğlu'nun "Çanakkale Zafesinde Türk Bahriyesi" 1-14 Nisan 1939 tarihleri arasında tefrika edilmiştir.

Suat Derviş'in "Çamur" adlı romanı 10 Ağustos 1938'den itibaren burada yayımlanmıştır. Muharrem Zeki Korgunal, "Yusuf ve Züleyha" başlıklı romanını Haziran 1941'den sonra *Yeni Sabah*'ta tefrika etmiştir.

Osman Cemal Kaygılı, burada Şubat ve Nisan 1939 tarihleri arasında dağınık olarak yazılar yazmıştır.

Ruhi Naci Sağdıç'ın Eylül 1939'dan sonra kısa aralıklarla yazdığı portre yazıları oldukça ilginçtir. Burada Mehmet Âkif'ten Hamdullah Suphi Tanrıöver'e kadar çeşitli yazarları tanıtılmaktadır.

Kandemir'in kaleme aldığı "Rıza Tevfik'in İtirafları" 25 Birinciteşrin 1939'dan sonra burada yayımlanmıştır. Ethem Ruhi Balkan'ın Bulgaristan hatıraları 15 Temmuz 1940'tan itibaren tefrika edilmiştir.

Süleyman Kani İrtem, 20 Birinciteşrin -16 İkinciteşrin 1940 tarihleri arasında Şehzade Yusuf İzzettin Efendi hakkında Doktor General Hazım Bellisan'a dayanan bilgilerle yazı dizisi hazırlamıştır. Cevat Abbas Gürer'in "Yazılmamış Hatıralar" başlığı ile tefrika ettiği Atatürk'e ait anılar Şubat 1941'den sonra yayımlanmıştır. Refiî Cevat Ulunay'ın Eski İstanbul'a ait önemli yazıları da burada yer almaktadır.

Rıza Tevfik Bölükbaşı "Edebî Bahisler" başlıklı yazılarında önemli bilgiler aktarmaktadır. Onun 10 Kasım 1944 tarihinde yayımlanan "Fuzulî'nin Aşk Nazariyesi" yazısı oldukça önemlidir. Ayrıca 1944 yılında Ulunay, "Tanıdıklarım" başlıklı yazılara imza atmıştır.

✓ *Yeni İstanbul*: Bu gazete, iki farklı zamanda yayımlanmıştır. İlki, 1918 ile 1919 yılları arasında İstanbul'da 289 sayı olarak çıkmıştır. Mehmet Sait, Mehmet Rüştü, Süleyman Sadi önemli yazarlarıdır.

Diğer *Yeni İstanbul* ise 1 Aralık 1949-1986 yıllarında 12985 sayı çıkmış bir gazetedir. *Yeni İstanbul*'un kurucusu Habip Edip Törehan'dır. İlk sayıda gazetenin sahibi olarak Yeni İstanbul Neşriyat Limitet Şirketi Müdürü Faruk A. Sunter'in adı yazılmıştır. Yazı işleri sorumlu müdür sıfatıyla Sacit Öget'in adı geçmektedir.

Yazar kadrosunda şu isimler bulunmaktadır: Abdülhak Şinasi Hisar, Aclan Sayılğan, Vecdi Gürün, Afşin Sancar, Ali Karabulut, Argun Berker, Azra Erhat, Baki Süha, Can Pulak, Burhan Belge, Cemal Kutay, Diñçel Görel, Dr. Fethi Tevetoğlu, Osman Yüksel Serdengeçti, Erol Dallı, Fahri Celal Göktulga, Falih Rıfki Atay, Faruk A. Sünter, Fikret Âdil, Fikret Arık, Galip Erdem, Gökhan Evliyaoglu, Güneri Civaoglu, Güngör Yöndeş, Habip Edip Törehan, Halide Nusret Zorlutuna, Haluk Cansın, Hasan Tuncay, Hasan Yılmaz, Hase-ne Ilgaz, Hayrettin Erkten, Hüseyin Avni Şanda, İlhan Bardakçı, İlhan Selçuk, İlhan Tarus, Kâmil Turan, Kayhan Sağlamer, Kurtul Altuğ, M. Mermi, M. Şazi Kösemihal, Metin Toker, Mithat Perin, Bedii Faik, Muazzez Aruoba, Mu-zaffer Soysal, Müfide Ferit Tek, Münir Süleyman Çapanoğlu, Nail Güreli, Nâ-mık Zeki Aral, Necip Fâzıl Kısakürek, Nezihe Araz, Nizamettin Nazif Tepe-delenlioglu, Oktay Verel, Oktay Dizdaoğlu, Ali Fuat Başgil, Orhan Koloğlu, Orhan Veli Kanık, Ömer Sami Coşar, Peride Celal, Peyami Safa, Osman Tu-ran, Muhlis Ete, Sadi Irmak, Süleyman Barda, Ratip Tahir Burak, Rauf Tamer, Ârif Nihad Asya, Refik Halit Karay, Reşat Enis, Reşat Nuri Darago, Reşat Nu-ri Güntekin, Robert Guyon, Saadetin Elgin, Sabri Esat Siyavuşgil, Selim Sa-bit, Seyfi Kurtbek, Şevki Yazman, Tarık Buğra, Tarık Kakinç, Tekin Erer, Teo-man Erel, Tevfik İnci, Tevfik Rüştü Aras, Turhan Selçuk, Vecihi Ünal, Vedat Günyol, Vedat Nedim Tör, Yaşar Nabi Nayır, Zeyyat Selimoğlu.

Gazete 1960 yılında Gökkan Evliyaoglu'na geçmiştir. Bu tarihten sonra *Yeni İstanbul*, milliyetçi tonu ağır basan bir yapıya bürünmüştür. Temmuz 1966'da ise gazeteyi Kemal Uzan devralmıştır.

Yeni İstanbul, 1970'lerden itibaren ise magazin ağırlıklı bir gazeteye dö-nüşmüştür. Bu tarihlerden sonra siyasi konular ikinci plana itilmiştir.

Cevdet Türkay tarafından derlenip yayına hazırlanan Abdulmecid'in hususi doktoru Spitzer'in mektupları 4 Mart 1955'ten itibaren yayımlanmaya başlamıştır. Bu, oldukça önemli bir yazı dizisidir, ancak kısa sürmüştür. Niyazi Ahmet Banoğlu, "Tarih Boyunca Siyasi Cinayetler" başlıklı çalışmasını 16 Aralık 1963'ten sonra burada tefrika etmiştir.

Nusret Safa Coşkun, Aralık 1954 ile Ocak 1955 tarihleri arasında İstanbul'un meşhurları ile yaptığı söyleşileri "Meşhurların Günlük Hayatı" başlığı ile yayımlamıştır. Neriman Malkoç Öztürkmen, 1 Kasım 1954'ten itibaren devrin ileri gelen 11 kadın yazarıyla "Kadın Ediplerimiz" başlığı ile seri röportajlar hazırlamıştır. Burada 16 Kasım 1954 tarihinde Safiye Erol ile de bir söyleşi yer almaktadır. Bu söyleşi, Kubbealtı Cemiyeti'nin bastığı Safiye Erol Külliyyatı'nda görünmemektedir.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Aralık 1949'dan itibaren *Panorama* adlı eserini burada yayımlamaya başlamıştır. Yaşar Nabi Nayır da "Zürriyetsiz Dünya" adlı çeviri romanını Ocak 1950'de yayımlanmıştır. Pakize Başaran, Ocak 1955'ten itibaren "Ağlayan Keman" adını taşıyan bir roman tefrika etmiştir. Şükûfe Nihal'in "Vatanım İçin" başlıklı romanı Ocak 1955'ten itibaren gazete sayfalarında görünmektedir.

✓ *Zafer*: *Zafer* gazetesi üç farklı dönemde çıkmıştır.

İlki, sahibi Sofizade Mehmet Tevfik, başyazarı Hersekli Mehmet İzzet tarafından 1911 yılında Kastamonu'da haftalık olarak yayımlanmıştır. Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nın fikirlerini savunmuş, Millî Mücadele karşıtı bir tavır almıştır.

İkincisi, M. Şükrü ve İsmail Hakkı tarafından 1912 yılında 28 sayı olarak haftalık çıkmıştır.

Son gazete ise yazımıza söz konusu olan *Zafer* gazetesidir. Muammer Kıraner tarafından Ankara'da 1962 ile 1983 yılları arasında günlük olarak 5760 sayı yayımlanmıştır.¹⁶ Gazete, 30 Nisan 1949-1960 yılları arasında Ankara'da yayın hayatını sürdürmüştür. Muammer Kıraner tarafından Demokrat Parti'yi desteklemek amacıyla yayın hayatına kazandırılmıştır. Yazı işleri müdürlüğünü ise Fatin Fuat ve Cenap Yakar yapmışlardır.

27 Mayıs 1960 tarihinde ise Millî Birlik Komitesi tarafından kapatılmıştır. Bu gazetenin devamı olarak 7 Ocak 1962 tarihinden itibaren *Büyük Zafer* adlı bir gazete çıkarılmıştır. Yazar kadrosu da hemen hemen aynıdır. Yazı işleri müdürü ise Turhan Dilligil'dir.

Gazete, 19 Eylül 1955'te basın kanununa muhalefet ettiği için sıkıyönetim komutanlığınca 15 gün süre ile kapatılmıştır.

Zafer gazetesinin yazar kadrosu, Mümtaz Faik Fenik, Hikmet Yazıcıoğlu, Ahmet Muhip Diranas, Ragıp Akyavaş, Sabahattin Sönmez, Sefer Günal, Orhan Seyfi Orhon, Fazıl Ahmet, Enver Behnan Şapolyo, Adliye Fenik, Bahadır Dülger, Tarık Mümtaz Göztepe, Cenap Yakar, Hakkı Sayın, Ayhan Zühtü Velibeşe, Füzuran Tekil, Mücahit Topalak, Abdullah Ziya Kozanoğlu, Zuhuri Danışman, Necdet Evliyagil, Necdet Rüştü Efe, Şeref Gülsoy, Mehmet Ali

Kışlalı, Muvakkar Ekrem Talu, Kâzım Nami Duru, Turhan Dilligil, Rasim Adasal, Adnan Ötügen, Orhan, Remzi Yüreğir, Sacit Öget, Şemsettin Kutlu, Burhan Belge, Refik Korkut, Rıfki Salim Burçak gibi çoğunluğunu Demokrat Parti üyelerinin oluşturduğu misafir kalemlerden oluşmaktadır.

Zafer gazetesinde Abdullah Ziya Kozanoğlu'nun "Dağlar Delisi", Zuhuri Danişman'ın "Fetihten Sonra" başlıklı tefrikaları vardır. Enver Behnan ve Ragıp Akyavaş'ın tarihe ait yazıları oldukça ilginç ve önemlidir. Gazetede ayrıca 1955-1959 yılları arasında kısa süren seri anketler düzenlenmiştir.

✓ *Zaman*: Bu adı taşıyan gazete ya da dergiler farklı zamanlarda on defa çıkmıştır.

İlki, 1873-1880 arasında Selanik'te Mustafa adlı kişi tarafından haftalık olarak 348 sayı yayımlanmıştır.

İkincisi, 1891 ile 1900 arasında Tüccarbaşı Hacı Derviş Paşa ve M. Galip tarafından Lefkoşe'de haftalık olarak 423 sayı yayımlanan gazetedir.

Üçüncüsü, 1909 ile 1911 arasında Ali Nihat ve Yunus Nadi Abaloğlu tarafından günlük olarak Selanik'te 76 sayı yayımlanan gazetedir.

Dördüncüsü, 1918 ile 1919 arasında İstanbul'da Cevat İbrahim, Fuat Fazlı, Mehmet Necati tarafından günlük olarak 480 sayı çıkarılmış gazetedir.

Beşincisi, bahsimize konu olan gazetedir.

Altıncısı, 1948 ile 1954 arasında Nusret Safa Coşkun tarafından İstanbul'da, CHP desteğiyle yayımlanmıştır. 1950 yılından sonra düştüğü ilan sıkıntısı yüzünden kapanmıştır.

Yedincisi, 1956 ile 1961 arasında yukarıdaki gazetenin aynı kadrosu ile çıkmış gazetedir.

Sekizincisi, 1967 ile 1973 arasında İstanbul'da Osman Yılmaz Güngör tarafından 6 sayı çıkarılmış dergidir.

Dokuzuncusu, 1975 ile 1980 arasında İstanbul'da Faruk Sükan tarafından 1417 sayı çıkarılmış günlük bir gazetedir.

Onuncusu, 1986'dan günümüze kadar devam eden gazetedir. Sahibi Ali Akbulut, yazı işleri müdürü Ekrem Dumanlı'dır. Yazar kadrosunda Ekrem Dumanlı, Beşir Ayvazoğlu, Ali Çolak, Ali Bulaç, Hekimoğlu İsmail, Etyen Mahçupyan, Kadir Dikbaş, Fatih Selvi, Nihal Bengisu Karaca, Bülent Korucu, Taner Korkmaz, Hüseyin Gülerce, Tuncer Çetinkaya vardır. Haber gazeteciliğini önemseyen bir gazetedir. Tiraj itibarıyla ilk üçte bulunmaktadır. Günümüzde her ayın ilk pazartesi günü kitap eki vermektedir.

Bahsimize konu olan *Zaman* gazetesi ise Velid Ebüzziya, Nizamettin Nazif tarafından 11 Haziran 1934'te yayımlanmaya başlamıştır. Yazı işleri müdürü Velid Ebüzziya'dır. Bu gazete daha sonra 27 Şubat 1936'da Etem İzzet Benice'ye devredilmiştir. Toplam 659 sayı çıkmıştır. Bu gazetenin de ömrü kısadır. Devamı ise Etem İzzet Benice'nin çıkardığı *Açıksöz* gazetesidir.

Gazetenin yazar kadrosunda Velid Ebuzziya, Ömer Rıza Doğrul, Hakkı Süha Gezgin, M. Turhan Tan, Süleyman Tevfik, Etem Benice, Nizamettin Nazif, Aziz Semih Çorlu, Hikmet Turhan Dağhoğlu bulunmaktadır.

Gazetede İskender Fahrettin Sertelli'nin tefrika romanı yayımlanmıştır. Halil Bedii Fırat'ın da "Yarıklar Bağı" adlı romanı burada tefrika edilmiştir. Ayrıca Bulgaristan'daki Kırcalı hakkında kısa bir tefrika ile bilgi verilmiştir. Aziz Semih Çorlu da "Musikinin Tarih ve Edebiyatı" başlıklı haftalık yazılar yazmıştır.

DİĞERLERİ

✓ *Adalet*: Bu isimle beş farklı gazete ve dergi yayımlanmıştır. İlki, Mahmut Nedim ve Mustafa Nedim tarafından Paris'te 1907'de aylık olarak çıkmış gazetedir. İkincisi, Kurtuluş Savaşı'nda Bahriyeli Miralay Ali Sami Bey tarafından Bandırma'da çıkarılmıştır. Millî Mücadele aleyhtarı bir gazetedir. Üçüncüsü, Ankara'da Adalet Bakanlığı'na bağlı olarak aylık çıkan dergidir. Dördüncüsü, İzmir'de 1962 ile 1976 arasında haftalık olarak yayımlanıp 203 sayı çıkmış olan bir gazetedir. Beşinci *Adalet* gazetesi ise 3 Ekim 1962 ile 1985 arasında 8196 sayı yayımlanmıştır. Bu gazete Adalet Partisi'ni desteklemiştir. Yazar kadrosunda Kenan Harunoğlu, Fahir Esin, Erdem Karaismail, Muzaffer Arıbalı, Fatin Fuat, Perihan Parla, Ragıp Akyaş, Bahadır Dülger, Necmeddin Önder, Sezai Akdağ, Ercan Sarı, Tuncer Özbaykal, Aysan Akıncı, Parlos Kuntay, Feridun Evrensel, Gündüz Sosyal gibi isimler bulunmaktadır.

✓ *Adana'ya Doğru*: 1919 yılının Kasım - Aralık aylarında yazar Ahmet Rasim'in oğlu Mazlum Rasim (Can) tarafından Kayseri'de çıkarılmıştır. Mazlum Rasim aynı zamanda Sivas Kongresi'nin güvenliğinden sorumlu bir subaydır. Güney bölgesindeki Ermeni ve Fransız saldırılarına karşı halkı bilinçlendirmeyi ve İç Anadolu'dan Çukurova'ya her çeşit yardımın kısa zamanda aktarılmasını amaç edinmiştir.

✓ *Ahali*: Bu isimle farklı dört gazete ve dergi yayımlanmıştır. Birincisi, 1881 yılında Mihran Efendi ve Şemsettin Sami tarafından İstanbul'da 3 sayı çıkarılmış bir dergidir. İkincisi, 1911 ile 1912 yılları arasında İstanbul'da Mevlanzade Rifat ve Ohannes Ferit tarafından günlük olarak çıkarılmış bir gazetedir. Üçüncüsü, 1918 ile 1927 yılları arasında (466 sayı) haftalık olarak İsmail Cenani Oral, Mahmut Aziz, Kemal Emin tarafından Samsun'da çıkarılmıştır. Bu gazete farklı zamanlarda kısa soluklarla 1944 yılına kadar yayını sürdürmüştür. Millî Mücadele'yi desteklediği için, zaman zaman İngiliz kuvvetlerince kapatılmışsa da tekrar yayın hayatına geri dönmüştür. Dördüncüsü, 8 Eylül 1919'da başlayıp 1920'de kapanan, Mehmet Bahçet tarafından Trakya'nın Türklüğünü ifade etmek üzere Edirne'de yayımlanmış gazetedir.

✓ *Ahenk*: 1896 ile 1937 arasında kesintilere uğrayarak yayımlanmıştır. İlk çıktığı zamanlar haftada iki gün, 1904'ten sonra ise İzmir'de günlük olarak

yayımlanmıştır. Mehmet Şevki ve Cevriye İsmail tarafından çıkarılmıştır. Millî Mücadele'yi destekleyen gazete, İzmir'in işgali üzerine zaman zaman kapanmışsa da yayını 1937 yılına kadar sürdürmüştür. Gazete 1919 ile 1921 arasında yayımlanmamıştır. Gazetenin yazar kadrosunda Mehmet Şevki, Cevriye İsmail, Halit Ziya Uşaklıgil, Ali Nazmi, Süleyman Şevket, Refik Nevzat, Mehmet Necati, Hasena Nalan, Hadiye Hümeysra, Mahmut Esat Bozkurt, Mustafa Necati, Orhan Rahmi Gökçe, Mahmut Fikri, Mahmut Şevket, Ercüment Ekrem Talu, Aka Gündüz, Halide Nusret Zorlutuna, Tokadizade Şekip, Yakup Kadri, Falih Rıfkı Atay bulunmaktadır.

✓ *Ahrar*: Mehmet Fahrettin tarafından 1919'da Eskişehir'de 7 sayı yayımlanmış bir gazetedir. Millî Mücadele'yi desteklemiştir.

✓ *Akit*: Kuruluş tarihi 12 Eylül 1993. Sahibi Müstakil Medya A.Ş. Gazetede ki hemen tüm haber ve yazılar dinî yorumlarla değerlendirilmektedir.

✓ *Aksiseda*: 1908'de Avnizâde Cemil tarafından haftada üç defa olmak üzere Samsun'da çıkarılmış, Millî Mücadele döneminde de yayını sürdürmüş ve Millî Mücadele'yi desteklemiştir. Başyazarı İbnü'l Hilmi ve İsrail Hakkı'dır.

✓ *Albayrak*: 1 Mart 1913 ile 1921 arasında Süleyman Necati Güneri ve Sıtkı Dursunoğlu tarafından Erzurum'da haftada iki kez olarak 93 sayı yayımlanmıştır. *Albayrak* yayımlandığı ilk dönemde Türkçülük akımını savunmuştur. Doğu Anadolu'nun Rus işgali nedeniyle 1. Dünya Savaşı sırasında kapatılmıştır. Daha sonra 1919 baharında tekrar yayımlanmaya başlamıştır. Başyazarı Süleyman Necati Bey'dir. Yazı kadrosu Mithat Bey, Cevat Dursunoğlu, Müştak Sıdkı Bey'dir. Gazete, Millî Mücadele taraftarı olup Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin sözcüsüdür. Bununla birlikte 1920 yazından itibaren komünizm cereyanına kapılmış, Sovyet idaresinde görüldüğü gibi muhtariyet taraftarı ve vilayetlere özerklik verilmesini isteyen bir yayın politikası izlediğinden 1921'de Kâzım Karabekir tarafından kapatılmıştır.

✓ *Alemdar*: Bu isimle iki gazete yayımlanmıştır. İlki, 1909 ile 1922 arasında İstanbul'da günlük olarak yayımlanmıştır. Refi'î Cevat Ulunay ve dayısı Pehlivan Ahmet Kadri tarafından çıkarılmıştır. Babıali Baskını üzerine kapatılmış, 1918'e kadar yayımlanmamıştır. 1918'den 1922 yılına kadar tekrar yayımlanmıştır. *Alemdar* gazetesi, Hürriyet ve İtilaf Fırkası yanlısı olup İngiliz mandasını benimsemiş ve İngiliz Muhipler Cemiyeti'nin beyannamesini yayımlayarak halka empoze etmeye çalışmıştır. Önceleri İttihat ve Terakki'ye muhalefet eden gazete, daha sonra Millî Mücadele aleyhinde yayın yapmıştır. Yazar kadrosunda Refi'î Cevat Ulunay, Pehlivan Ahmet Kadri, Refik Halit, Hafız İsmail, Dr. Selahattin, Mustafa Sabri gibi isimler bulunmaktadır. Gazete günlük olarak çıkarılmış, zaman zaman sıkı yönetim tarafından kapatılmış ve *Takvimli Gazete*, *Teşrih* adlarıyla da yayımlanmıştır. Bu gazetede yazarların çoğu daha sonra 150'liklerden sayılıp yurt dışına sürgüne gönderilmiştir. İkinci *Alemdar* ise 1936 ile 1937 yılında İstanbul'da yayımlanmıştır.

✓ *Amal-i Millîye*: 29 Nisan 1920'de Kahramanmaraş'ta yayına başlamış, kısa süre sonra kapanmıştır. Gazete, Hacı Nuri ve Ayaşlızade İsmail Hakkı tarafından çıkarılmıştır; Millî Mücadele'yi destekleyen yayınlar yapmıştır.

✓ *Anadolu*: Bu isimle dört farklı gazete yayımlanmıştır. İlki, 1902 yılında Kahire'de Adanalı Süleyman tarafından 10 sayı olarak yayımlanmıştır. İkincisi, 1908 ile 1909 yılları arasında Konya'da haftada iki gün olmak üzere 54 sayı çıkmıştır. Üçüncüsü, 1912 ile 1954 arasında İzmir'de yayımlanmıştır. Bunu Haydar Rüştü Öktem ve Akil Koyuncu yayımlamışlardır. Bu iki ismin yanında Cemalettin Saraçoğlu ve Aydın Öktem de gazetede yazmıştır. İttihat ve Terakki'nin sözcülüğünü yapmıştır. Daha sonra Haydar Rüştü tarafından İzmir'in işgali üzerine 1921 ile 1922 arasında Antalya'da yayımlanmıştır. Gazete 1926 ile 1954 arasında Aydın Öktem gözetiminde çıkmıştır. Bütün yayınlarında Millî Mücadele hareketini destekleyen gazete, İzmir'in işgalinden sonra kapatılmıştır. Şehrin işgalden kurtulması üzerine İzmir'de yayına devam etmiştir.

✓ *Anadolu'da Peyam-ı Sabah*: 1921 ile 1922 arasında Ankara'da haftalık olarak çıkmış gazetedir. Aka Gündüz tarafından yayımlanmıştır. İstanbul'da yayımlanan *Peyam-ı Sabah* gazetesinin sahte olduğunu söyleyerek yayın hayatına girmiştir. *Anadolu'da Peyam-ı Sabah*, Millî Mücadele'yi desteklemiştir. Bu gazetenin mizahi bir yönü de vardır. Aka Gündüz'ün yanında Ahmet Hidayet Reel de burada yazmıştır.

✓ *Ankara Haftası*: 1935 yılından itibaren Ankara'da yayımlanmış bir gazetedir. Nâmık Anbarcıoğlu tarafından çıkarılmıştır. Nâmık Anbarcıoğlu, Aka Gündüz, Enver Behnan Şapolyo, Cemal Bardakçı gazetede yazan isimlerdir. Bu gazete, *Çankaya* ismiyle devam etmiştir. Gazetede roman tefrikaları ve o dönemin anlayışına uygun olarak yakın tarihe ait tüm olumsuzlukların malzeme yapıldığı gerçekliği şüpheli yazılar vardır. Burada dikkat çeken en önemli tefrika Konya Eski Valisi Cemal Bardakçı tarafından yazılmış olan "Yakın Tarihimizde Konya İsyanları" başlıklı yazı dizisidir.

✓ *Ankara Telgraf*: 1952 ile 1966 arasında 3646 sayı yayımlanmıştır. Gazete kesintiye uğrayıp 1960'ta kapanmıştır. İkinci kez yayın hayatına 12 Temmuz 1962'de girmiştir. Ankara'da akşamları neşredilen bir gazetedir. Gazetede Aka Gündüz, Şinasi Nahit Berker, Necip Fâzıl Kısakürek, Şevket Süreyya Aydemir, Şahap Sıtkı, Mekki Sait Esen, Fethi Giray, Gazanfer Kunt, Tuğrul Aşıroğlu, Niyazi Acun gibi isimler yazmışlardır.

✓ *Ankara Ticaret*: Gazete, 1952'de Ankara'da çıkmaya başlamıştır. İmtiyaz sahibi Cahit Baydar'dır. Yazı işleri müdürü Nuray Tüzün'dür. Ticaret ve ekonomi gazetesidir.

✓ *Asabi*: 10 Aralık 1997'de yayın hayatına başlayan gazetenin künyesindeki sahibi Mehmet Ali Yalçındağ. Bu yıl itibarıyla *Gözcü* gazetesinin eki olarak yayımlanmıştır.

✓ *Asır*: Bu isimle dört farklı gazete yayımlanmıştır. İlki, 1870 ile 1873 arasında Çaylak Mehmet Tevfik tarafından haftanın beş günü çıkmak

üzere yayın hayatına girmiştir. Burada daha çok politika ve ilmi meselelere yer verilmiştir. İkincisi, 1895 ile 1907 arasında Abdurrahman Nazif ve Fazlı Necip tarafından Selanik'te haftada iki gün olmak üzere 1299 sayı yayımlanmıştır. Üçüncüsü, 1904 ile 1905 arasında İstanbul'da Abdurrahman Nazif tarafından günlük olarak yayımlanmış ve 1011 sayı çıkmıştır. Dördüncü *Asır* gazetesi ise 1907-1908 arasında Selanik'te Ârif adında bir kişi tarafından günlük olarak 101 sayı yayımlanmıştır.

✓ *Asya*: 1922 yılında *Öğüt* gazetesini çıkartan Ahmet Bey tarafından Ankara'da yayımlanmıştır. Sadri Ertem ve Enver Behnan Şapolyo bu gazetede yazmışlardır.

✓ *Ateş*: 1995'te yayımlanmaya başlayan gazete Dinç Bilgin'e aittir. Cinsellik, adliye ve polisiye haberlerinin ön planda olduğu bir gazetedir. Kısa süre sonra kapanmıştır.

✓ *Aydın İli*: 9 Haziran 1920'de Sami Kutluğ ve Dr. Burhanettin Onat tarafından Nazilli'de çıkarılmıştır. Aydın ve Havalisi Redd-i İlhak Heyeti Merkeziyesinin yayın organıdır. 3 Temmuz 1920'de kapanmıştır.

✓ *Ayine-i Vatan*: Yayın hayatına 1866 yılında başlamıştır. Daha sonra birçok kere çeşitli görüşteki kişiler tarafından çıkarılan gazete, Türk basın tarihinin ilk resimli gazetesidir. Gazete *Ruznâme-i Ayine-i Vatan* ismiyle 1867'de tekrar yayımlanmıştır. *Ruznâme-i Ayine-i Vatan* 79 sayıya kadar devam etmiş siyasi bir gazetedir. Bu gazete de sonra adını *İstanbul* olarak değiştirmiştir. Gazetede hükümeti tenkit eden ve Genç Osmanlıları öven yazılar yayımlanmıştır. *Ayine-i Vatan* adıyla başlayıp sonra isim değiştiren gazete 1869'da kendiliğinden kapanmıştır.

✓ *Babalık*: 23 Aralık 1910 ile 1952 yılları arasında 7952 sayı yayımlanmıştır. Yusuf Mazhar Bey tarafından Konya'da çıkarılmıştır. Önce haftada bir, sonra haftada iki kere çıkarılan gazete 5 Nisan 1921'den sonra günlük olarak yayımlanmaya başlamıştır. *Babalık*, Millî Mücadele'yi savunan bir gazetedir. Millî Mücadele döneminde yazı işleri müdürlüğünü Samizade Süreyya Bey yapmıştır. Gazetenin yazı kadrosunda Samizade Süreyya Bey, Ekrem Reşat, Server İskit, Süleyman Necati, Saffet Gürol, Saadettin Nüzhet ve Enver Behnan Şapolyo gibi önemli isimler yer almıştır.

✓ *Basiret*: Bu ismi taşıyan iki gazete yayımlanmıştır. İlki, 1869 ile 1878 arasında farklı yayın periyodunda 2448 sayı çıkmıştır. Yazı kadrosunda Suphi Paşazade, Ayetullah Bey, Nâmık Kemal, Ahmet Midhat Efendi, Ali Suavi, Hâlet Bey, Nâzım Hikmet'in dedesi Mustafa Celalettin Paşa vardır. Ali Suavi'nin *Çırağan Olayı*'nı ilk defa basına taşıyan gazetedir. İkinci *Basiret* de aynı kadro tarafından 1908 yılında 12 sayı olarak çıkarılmıştır.

✓ *Bayraktar*: 1912'de Ahmet Cevdet tarafından İstanbul'da günlük olarak yayımlanmıştır.

✓ *Ceride-i Havadis*: 11 Temmuz 1840 ile 27 Eylül 1864 arasında yayın hayatını sürdürmüştür. *Takvim-i Vekâyi*'den sonra yayımlanan ikinci gaze-

tedir. Gazete İngiltere'deki *Morning Herald* gazetesinin İstanbul muhabiri olan William Churchill tarafından çıkarılmıştır. Yayınlarının niteliği itibarıyla yarı resmî olmakla beraber; özel çaba ve sermaye ile çıkarılan ilk gazete olma özelliğini taşır. Yazar kadrosunda Batı dünyasını tanıyan ve yabancı dil bilen Türkler yer almakla birlikte, hiçbirisi kendi imzasını kullanmamıştır. Kırım Savaşı'nın çıkmasıyla beraber İngiltere'ye giden Churchill, oradan gönderdiği haberlerle gazeteye olan ilgiyi artırmış ve gazete yayın gününü beklemeden "Ruznâme-i Ceride-i Havadis" veya "Ruznâme" adı altında bir yapraklı ekler yayımlamıştır. Churchill'in ölümüyle halkın rağbetini kaybeden *Ceride-i Havadis* 1864 yılında kapanmış ve yerine *Ruznâme-i Ceride-i Havadis* günlük hâle getirilerek yayımlanmaya başlanmıştır. Sahibi İngiliz olan bu gazete devletin icraatını devamlı övmüş ve yazı dilinin gelişmesi ve sadeleşmesine de katkıda bulunmuştur.

✓ *Demirkırat*: 1947 yılında önce haftalık, ardından günlük olmuştur. Gazetenin sahibi Fikret Karakoyunlu, yazı işleri müdürü ise Bedii Faik'tir. Yayın politikası olarak Demokrat Parti'yi desteklemiştir. Yazı kadrosunda başyazar olarak Prof. Kenan Öner, Samet Ağaoğlu, Bahadır Dülger yer almışlardır. Yayımlandığı ilk dönemler ilgi gören bir gazete olmuştur. Gazete aynı yıl Kenan Öner'in Demokrat Parti'den ayrılmasıyla kapanmıştır.

✓ *Dertli*: 1919 ile 1926 yılları arasında Yağcıoğlu Ahmet Reşat Bey tarafından Bolu'da haftalık olarak 175 sayı çıkarılmıştır. 1920 yılına Bolu-Düzce isyanları nedeniyle yayınına ara vermiştir. 1921 yılında İlyaszade Şükrü Bey tarafından tekrar çıkartılmaya başlanmıştır. Millî Mücadele'yi desteklemiştir. Yazarları Ali Sait, Şerafettin Abdurrahman, İlyaszade Şükrü Bey, Yağcıoğlu Ahmet Reşat Bey'dir.

✓ *Devir*: Bu isimle üç farklı gazete ve dergi çıkmıştır. Birincisi, 1872 yılında Ahmet Midhat Efendi ile Mehmet Cevdet tarafından çıkarılmıştır. Günlük olarak yayımlanması tasarlanan gazete ilk sayısında neşredilen bir makale yüzünden kapatılmıştır. *Bedir* adıyla tekrar yayımlanmışsa da kısa süre sonra kapanmıştır. İkincisi, 1873 ile 1874 arasında Mehmet Salim ve Yanko Resmi tarafından İzmir'de haftada iki gün olmak üzere 57 sayı yayımlanmış siyasi bir gazetedir. Üçüncüsü, 1954 ile 1974 arasında Altemur Kılıç tarafından İstanbul'da aylık olarak 124 sayı yayımlanmış dergidir.

✓ *Doğru Söz*: Bu isimle beş gazete yayımlanmıştır. İlki, Kahire'de 1906 yılında 15 günlük gazete olarak Ahmet Kemal Akünal ve Ubeydullah Efendi tarafından 13 sayı çıkarılmıştır. İkincisi, Ârif Hikmet tarafından 1910 ile 1911 arasında İstanbul'da Türkçe ve Arnavutça haftalık olarak 49 sayı yayımlanmıştır. Üçüncüsü, 22 Mayıs 1919'da Balıkesir'de haftalık olarak yayına başlamıştır. Balıkesir'in işgaliyle gazete kapanmıştır. 5 Haziran 1919 tarihli 3. sayısında manda teklifini şiddetle eleştirerek, Türkler için "Ya İstiklal Ya Ölüm" şeklinde belirlenen tercihi dile getirmiştir. Millî Mücadele taraftarı yayın yapmıştır. Dördüncüsü, 1937 ile 1937 arasında Kayseri'de Hüsnü Açıkşöz tarafından yayımlanmıştır. Beşincisi, 1946 ile 1968 arasında Kastamonu'da 6729 sayı yayımlanmıştır.

✓ *Efkâr*: 1876 yılında Antuvan Efendi tarafından İstanbul'da haftalık olarak 19 sayı yayımlanmıştır. Siyasi bir gazetedir.

✓ *Ekspres*: 1962 ile 1984 arasında Ankara'da 12370 sayı yayımlanmıştır. Yazı işleri müdürü Muammer Yaşar Bostancı'dır. Yazarları Doğan Kasaroğlu, Nécdet Onur, Niyazi Acun, Enver Behnan Şapolyo, Muazzez Arno'ya'dır.

✓ *Ertuğrul*: 1912'den itibaren haftalık olarak Mümtaz Şükrü ve Ahmet Refik tarafından Bursa'da yayımlanmıştır. Gazete Yunan işgalini protesto etmiştir.

✓ *Ferda*: Bu ismi taşıyan üç gazete ve dergi vardır. İlki, 1904'te Hulusi ve A. Rüştü tarafından İstanbul'da haftalık olarak 4 sayı yayımlanmıştır. İkincisi, 1918'de Kemalettin, Ahmet Sami ve Haydar isimli kişiler tarafından 15 günlük dergi olarak 12 sayı yayımlanmıştır. Basın tarihi açısından önemli olan *Ferda* gazetesi ise 31 Ekim 1918 ile 1919 arasında 150'liklerden Ali İlmi tarafından Adana'da haftada iki kez olmak üzere 96 sayı çıkarılmıştır. Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nın sözcülüğünü yapan *Ferda* gazetesi, Adana ve havalisini işgal eden Fransızların maddi ve manevi desteğini görmüştür.

✓ *Gaye-i Millîye*: Bu isimle üç gazete ve dergi yayımlanmıştır. İlki, 1885 ile 1886 arasında Menemelizade Mehmet Tahir tarafından haftalık olarak 33 sayı çıkarılan bir dergidir. İkincisi, 1894 ile 1908 arasında Filibe ve İstanbul'da haftalık olarak yayımlanıp 326 sayı çıkmış gazetedir. Bu gazetede Ali Rıza, Mehmet Ubeydullah, Ahmet Sadık yazmışlardır. Üçüncüsü, Köy Öğretmenler Derneği'nin yayını olarak 61 sayı çıkmış dergidir. *İrade-i Millîye* gazetesinin kapanması üzerine, 2 Mart 1921'de Maksud Azmi tarafından Sivas'ta bu adla yayımlanmıştır.

✓ *Gedikkaya*: Şubat 1920'de Giresun Belediye Reisi Kuva-yı Milliyeci Topal Osman tarafından Giresun'da çıkarılmıştır. Yazı işleri müdürü Cemşidzade Ahmet Nuri'dir. Gazete kısa bir süre sonra kapanmıştır.

✓ *Geveze*: Bu isimle iki gazete çıkmıştır. Birincisini, 1875 yılında Çaylak Tevfik Bey haftada iki gün olarak 10 sayı yayımlamıştır. Mizah gazetesidir. İkincisi, 1908 ile 1909 arasında Kirkor Faik, A. Sami, Nurettin Rüştü Büngül tarafından İstanbul'da haftada iki gün olarak 115 sayı çıkarılmıştır. Diğer gibi mizah gazetesidir.

✓ *Gözcü*: 15 Mayıs 1996'da yayınına başlayan *Gözcü*'nün künyesindeki sahibi Mehmet Ali Yalçındağ'dır. Burada birinci sayfada belirlenen genel güncel konular haricinde polisiye olaylar ve yorumlar ağırlıktadır.

✓ *Günaydın*: İstanbul'da Haldun Simavi tarafından 26 Kasım 1968 ile 1990 arasında çıkarılmıştır. Daha sonra *Yeni Günaydın* adıyla çıktı ise de kısa süreli olmuştur. Bugün itibarıyla *Sabah* gazetesinin her gün verdiği ektir. Yayımlandığı ilk zamanlarda yazı işleri müdürü Rahmi Turan'dır.

✓ *Güneş*: 19 Şubat 1982 tarihinde yayın hayatına başlayan gazetenin değişen logosuyla ilk sahibi Mehmet Bülent Ergin, sonraki sahipleri ise Asil Nadir ve Mehmet Ali Yılmaz'dır. *Güneş* gazetesinde adliye haberleri, siyasi konular, haber ve yorumları ağırlıktadır.

✓ *Güzel Trabzon*: 1922 tarihinde Ali adlı bir kişi tarafından günlük olarak Trabzon'da çıkarılmıştır. Gazetenin Müdürü Mehmet Ziyaeddin olup haftada üç defa çıkarılmıştır.

✓ *Haber*: Bu isimle dört farklı gazete çıkmıştır. İlki, 1918 ile 1926 arasında "Türk Mürettibin Cemiyeti"nin yayın organı olarak 205 sayı çıkmış bir akşam gazetesidir. Süleyman Sudi, Süleyman Tefvik, Samizade Süreyya yazmışlardır. İkincisi, 1931 ile 1946 arasında Hakkı Tanık Us tarafından 4962 sayı çıkarılmış günlük bir gazetedir. Us kardeşlerin yanı sıra Vâlâ Nurettin, Yekta Ragıp Önen, Reşat Ekrem Koçu, Sadri Ertem, Hakkı Süha Gezgin gibi kalemler de yazmışlardır. Üçüncüsü, 1951 ile 1959 arasında Vedat Refioğlu tarafından Ankara'da yayımlanmış günlük gazetedir. Dördüncü, 5 Eylül 1965 ile 1981 arasında İstanbul ve Ankara'da 23704 sayı çıkmış gazetedir. Sahibi İzzettin Turanlı'dır. Yazı işleri müdürü Mithat Perin, sonra da Vural Sugen'dir. Esat Siyavuşgil, Rıfık Salim Burcak, Enver Behnan Sapolyo, Ârif Sakar, Sevda Sezer, Mekki Sait Esen, Güzide Sayan, Avni Uzansoy daimi olarak bu gazetede yazmışlardır.

✓ *Hadika*: Bu isimle iki gazete yayımlanmıştır. İlki, 1869 ile 1874 arasında İstanbul'da Aşir Efendi tarafından günlük olarak 128 sayı çıkarılmıştır. Hükümeti eleştiren yazıları nedeniyle kısa süreli kapatılmıştır. Yazar kadrosunda Nâmuk Kemal, Ebuzziya Tefvik, Ahmet Midhat Efendi, Şemsettin Sami yer almışlardır. 57. sayısından itibaren haftada bir kez çıkartılmıştır. Endüstri, teknik ve bilim konulu yazılarıyla *Mecmua-i Fünûn*'dan sonra çıkan ilk ilmî gazetedir. İkincisi, 1888'de İstanbul'da Halil Edip tarafından 15 günlük olarak çıkarılmış bir gazetedir.

✓ *Hadisat*: 1918 ile 1919 arasında Mehmet Tefvik Efendi tarafından İstanbul'da 174 sayı yayımlanmıştır. Süleyman Nazif, İstanbul'un işgali üzerine yazdığı "Kara Bir Gün" adlı yazısı nedeniyle Malta'ya sürülmüştür. Bu gazetede Cenap Şehabettin de yazmıştır.

✓ *Hak*: Bu isimle beş gazete yayımlanmıştır. İlki, 1899 ile 1900 yılları arasından 15 günlük gazete olup 39 sayı çıkmıştır. İttihat ve Terakki'nin yayın organıdır. İkincisi, Mehmet İzzettin tarafından 1909 ile 1912 arasında Selanik'te haftada iki defa olmak üzere 162 sayı yayımlanmıştır. İttihat ve Terakki'nin yayını olarak çıkmıştır. Aka Gündüz de yazmıştır. Üçüncüsü, 1910 ile 1912 arasında Süleyman Nazif ve Cemil Mahmut tarafından günlük olarak 139 sayı yayımlanmıştır. Bu gazete edebiyat eki vermiştir. Dördüncüsü, 1912'de Hamdi adlı bir kişi tarafından İstanbul'da günlük olarak yayımlanmış ve 148 sayı çıkmıştır. Beşincisi ise Hüseyin Kâzım Kadri, Hüseyin Cahit Yalçın, Tefvik Fikret'in, ceza alan *Tanin* gazetesinin yerine 1912'de 4 sayı çıkardıkları gazetedir.

✓ *Hakayikü'l Vekâyi*: 1870 ile 1873 arasında İstanbul'da Rüştü ve Filip adında iki kişi tarafından 1040 sayı çıkarılmış bir gazetedir.

✓ *Halk Dostu*: Bu gazete 1928'de ve 1930-1931 yıllarında Nebizade Hamdi tarafından çıkarılmış günlük gazetedir. Az sayfalı, reklama dayalı, sütun doldurmak kaygısı ile yazılmış tefrikaları olan gazetedir.

✓ *Halk*: Bu isimle altı gazete yayımlanmıştır. İlki, 17 Haziran 1922-1923'te 42 sayı olarak Konya'da Samizade Süreyya Bey, Server İskit tarafından çıkarılmıştır. İkincisi, 1925-1926'da Ahmet Bey ve Muhittin Birgen tarafından İstanbul'da günlük olarak yayımlanmıştır. Bu gazetede Muhittin Birgen, İsmail Hüsrev, İbrahim Necmi Dilmen, M. Mermi, Vedat Nedim Tör ve M. Ermin yazmışlardır. Üçüncüsü, 1927 ile 1928 arasında Mustafa Cavit tarafından Muğla'da günlük olarak yayımlanmıştır. Dördüncüsü, 1929 ile 1931 arasında Ankara'da "Maârif Vekâleti"nin yayın organı olarak 124 sayı çıkmıştır. Beşincisi, 1934 yılında Kâmil Saruhan ve Ali Kalkan tarafından Trabzon'da hafta iki gün olmak üzere yayımlanmış gazetedir. Altıncısı, 1956 yılında İstanbul'da çıkmıştır. Tahir Burak'ın karikatürü yüzünden kapatılmıştır.

✓ *Hareket*: Bu isimle üç farklı gazete ve dergi yayımlanmıştır. Birincisi, 1929 yılında Suat Tahsin Türk tarafından haftada iki gün olmak üzere İstanbul'da yayımlanmış bir dergidir. İkincisi, 1939 yılından itibaren Nurettin Topçu tarafından çıkarılmış felsefe ve sanat dergisidir. Üçüncü *Hareket* ise 1962'de Ankara'da Süha Sükuti Tübel tarafından çıkarılmıştır. Yazı işleri müdürü Faruk Taşkıran'dır. Yazarları Ali İhsan Yazgan, Numan Beyazıt, Mazhar, Hasan Tezel'dir.

✓ *Hayal*: Bu isimle üç gazete yayımlanmıştır. İlki, 1872 ile 1877 arasında haftada üç gün olmak üzere Teodor Kasap tarafından 368 sayı çıkarılmış mizah gazetesidir. Ebüzziya Tevfik de burada yazmıştır. Yayımladığı bir karikatürden dolayı ceza almıştır. İkincisi, 1895 yılında Londra'da Ali Şefkati tarafından yayımlanmış mizah gazetesidir. Üçüncüsü, 1910 ile 1911 arasında haftada iki gün olarak 79 sayı yayımlanan bir gazetedir. İlk sayıları Londra ve Paris'te yayımlanmıştır. Mehmet Rauf çıkarmıştır.

✓ *Hukuk-ı Beşer*: Bu isimle iki gazete yayımlanmıştır. İlki, 1918-1919'da İzmir'de günlük 155 sayı olarak yayımlanmıştır. Osmanlı Sulh ve Selamet Cemiyeti'nin sözcülüğünü yapan, *Hukuk-ı Beşer*'in başyazarı Hasan Tahsin'dir (Osman Nevres). Hasan Tahsin makalelerinde düşmana karşı topyekûn direnişi savunmuş, Mayıs 1919'da İzmir'e ayak basan Yunanlılara karşı ilk kurşunu atarak Anadolu basınının düşmana karşı direniş hareketini başlatmıştır. Kendisi de burada şehit olmuştur. Gazete, 4 Ocak 1919'dan sonra *Sulh ve Selamet* adıyla çıkmıştır. İkincisi, 1919 yılında günlük olarak Mevlanzade Rifat tarafından 68 sayı yayımlanmıştır.

✓ *Hülasatü'l-Efkar*: 1873 ile 1874 arasında Antuvan Efendi tarafından günlük olarak yayımlanmıştır. Toplam 135 sayı çıkmıştır. Siyasî ve haber gazetesidir. Sabah ve akşam çıktığı günler olmuştur.

✓ *Hukuk-ı Umumiye*: 1908 ile 1909 arasında Necip Nadir ve Avnullah Kâzimi tarafından günlük olarak yayımlanmış ve 182 sayı çıkmıştır. İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin muhalifidir. Başyazarı Mevlanzade Rifat'tır.

✓ *Hür Adam*: 1928 ile 1931 arasında Fuat Carım ve Suphi Soysallı tarafından İstanbul'da çıkarılmış günlük gazetedir.

✓ *Işık*: Bu isimle dört gazete ve dergi çıkmıştır. Birincisi, 1909 yılında "Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti Süleymaniye Kulübü" yayını olarak 2 sayı çıkan dergidir. İkincisi, 1914 yılında İbrahim Temo ve Cevdet Kemal tarafından Romanya'da haftalık olarak yayımlanmış gazetedir. Üçüncüsü, önce Samsun'da 16 Aralık 1918'de, sonra 1 Nisan 1918'de, sonra da Giresun'da Cemşidzade Osman Nuri tarafından on beş günde bir çıkarılmış resimli bir dergidir. Millî Mücadele'yi desteklemiştir. Dördüncüsü ise 1971 ile 1972 arasında Ankara'da "Harp Okulları Mezunları Yardımlaşma Derneği" yayını olarak 20 sayı çıkmıştır.

✓ *İbret*: Bu isimle üç gazete yayımlanmıştır. Birincisi, 29 Mayıs 1870'te Aleksan Sarafyan Efendi tarafından yayımlanmaya başlayan *İbret* 1871'de kapanmıştır (30 sayı). İkincisi, 1872'de Ahmet Midhat Efendi'nin yönetimine geçmiş ve yeni yayın anlayışı ile çıkmaya devam etmiştir. Gazetenin başyazarlığını Nâmık Kemal yapmıştır. Osmanlı yönetimine karşı en şiddetli yazılarını bu gazetede yazmıştır. Bu sebeple birkaç kez kapatma cezasına uğrayan gazetenin yayınına 4 Nisan 1873'te son verilmiş ve yazarlardan Ahmet Midhat Efendi ile Ebuzziya Tefvik Rodos'a, Nâmık Kemal Magosa'ya, Nuri Bey de Akka'ya sürülmüşlerdir. *İbret*, haberden çok makaleleriyle devrin fikir hayatına katkıda bulunmuş, özellikle Nâmık Kemal, yönetim anlayışına ait o döneme göre radikal sayılan fikirlerini bu gazetede yayımlamıştır. Gazete, haftada beş gün yayımlanmıştır. Üçüncüsü, 1919-1920'de Hadizade Mehmet Emin Bey tarafından Konya'da yayımlanmıştır.

✓ *İşham*: Bu isimle üç gazete yayımlanmıştır. Birincisi, 1912 yılında Hasan Fehmi ve Lütfi Fikri tarafından İstanbul'da günlük olarak 48 sayı yayınlanmış gazetedir. İkincisi, 1912 ile 1913 arasında Hasan Vehbi tarafından 180 sayı yayımlanmış bir akşam gazetesidir. Gazetede Ahmet Ferit Tek, Mehmet Ali Hüseyin, Mustafa Suphi yazmışlardır. Üçüncüsü, Temmuz 1919-1920'de İstanbul'da 204 sayı yayımlanmıştır. İlk günlerinde Millî Türk Partisi'nin yayın organı olarak neşriyat yapmıştır. Bu dönemde manda yanlısıdır. Bir süre kapatılan gazete, daha sonra aynı adla Ahmet Ferit Bey tarafından 23 Temmuz 1919'da yayımlanmıştır. Gazetenin yazı kadrosunda Ahmet Ferit, Mehmet Emin, Hamdullah Suphi, Ömer Seyfettin, Necip Âsım, İzzet Ulvi, Falih Rıfkı gibi isimler vardır.

✓ *İrade-i Millîye*: 14 Eylül 1919 ile 1922 arasında Sivas'ta yayımlanmıştır. Anadolu'da Millî Mücadele'yi destekleyen ilk gazetedir. Gazete, sahibi Demircioğlu Selahattin, yazı işleri müdürü Mazhar Müfid Kansu'dur. Bu gazeteyi Millî Mücadele'nin ilk resmî gazetesi olarak değerlendirmek yanlış olmaz. Sivas Kongresi zabıtları ve Mustafa Kemal'in bildirimleri bu gazete ile Anadolu'ya yayılmıştır. Gazete, Temsil Heyetinin Ankara'ya gelmesinden sonra da Sivas'ta çıkmaya devam etmiş, *İrade-i Millîye*'nin kapanması üzerine, 2 Mart 1921'de Maksud Azmi tarafından Sivas'ta bu adla yayımlanmıştır.

✓ *İrşad*: Bu isimle iki gazete yayımlanmıştır. İlki, 1912 yılında İstanbul'da haftada iki gün olmak üzere Hamit Hüsnü tarafından çıkarılmış-

tır. İkincisi, Kadızade Hulusi ve 150'liklerden Ömer Fevzi tarafından Yunan Komutanlığının kontrol ve desteği ile 1920 ile 1922 arasında Balıkesir'de yayımlanmıştır. *İrşad*, Millî Mücadele'ye karşı yayın yapmıştır. Bu yüzden o dönemde "Gavurcu İrşad" olarak anılmıştır.

✓ *İstanbul*: Bu isimle altı farklı gazete ve dergi yayımlanmıştır. İlki, 1868 ile 1869 arasında Vahap, Mehmet Ârif tarafından İstanbul'da 477 sayı çıkarılmıştır. İkincisi, 150'liklerden Said Molla tarafından 5 Aralık 1918 ile 1921 tarihleri arasında 275 sayı yayımlanmıştır. *İstanbul* gazetesi, O dönem devlet bürokrasisindeki bazı kişilerin üyesi olduğu Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünün İngiliz himayesinde sağlanacağı inancını savunan İngiliz Muhipler Cemiyeti'nin yayınıdır. 1943 ile 1948 arasında Eminönü Halkevi'nin yayını olarak 99 sayı çıkmıştır. Falih Rıfkı Atay burada yazmıştır. Dördüncüsü, 1953 ile 1957 arasında A. Turgut Atasoy tarafından İstanbul'da 39 sayı yayımlanmış aylık bir edebiyat dergisidir. Beşincisi, 1972 ile 1986 arasında yayımlanmış günlük gazetedir. Altıncısı, Tarih Vakfı tarafından 1992'den bu yana üç aylık olarak yayımlanmış dergidir.

✓ *İstanbul Postası*: 1949 ile 1984 arasında Galip Arıoğlu tarafından 16769 sayı yayımlanmış bir gazetedir.

✓ *İstanbul Telgraf*: 1956 ile 1958 arasında Kenan Ütsek tarafından 1011 sayı yayımlanmış bir gazetedir.

✓ *İstikbal*: Bu isimle üç gazete yayımlanmıştır. İlki, Teodor Kasap Efendi tarafından İstanbul'da 1875 ile 1877 arasında 236 sayı yayımlanmıştır. Sultan Aziz'in tahtan indirilmesi, V. Murat'ın tahta çıkışı ve yine Çerkes Hasan vakasına geniş yer ayırmıştır. İkincisi, 1879 ile 1881 arasında Ali Şefkati tarafından Avrupa'nın çeşitli şehirlerinde toplam 30 sayı yayımlanmış 15 günlük bir gazetedir. Üçüncü *İstikbal* ise 10 Aralık 1918 ile 1925 arasında Faik Ahmet Barutçu ve Kemal Ahmet Bey tarafından Trabzon'da 1426 sayı çıkarılmıştır. Önce haftada iki gün, 27 Ocak 1921'den sonra ise günlük olarak çıkarılan gazete 11 Şubat 1925'e kadar yayını sürmüştür. Trabzon Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin yayın organıdır.

✓ *İttihat ve Terakki*: 1908 yılında İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin yayın organıdır. 84 sayı çıkmıştır. Selanik'te haftada üç gün yayımlanmıştır.

✓ *İttihat*: Bu isimle dört gazete yayımlanmıştır. İlki, 1876-1877'de İstanbul'da 156 sayı çıkmış günlük bir gazetedir. Ahmet Midhat Efendi tarafından yayımlanmış olan bu gazetede Nâmık Kemal de yazmıştır. İkincisi, 1899 yılında M. Emin ve Mustafa Fazıl tarafından Londra'da haftalık olarak çıkarılmıştır. Üçüncüsü, 1908 yılında İstanbul'da Nesim Masliyah tarafından 125 sayı çıkarılmış günlük gazetedir. İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin yarı resmî yayın organıdır. Dördüncüsü ise 1911'de Ahmet Refik tarafından haftalık olarak yayımlanmıştır.

✓ *İzmir'e Doğru*: 16 Kasım 1919 ile 1920 arasında Çınar kardeşler tarafından haftada iki gün olmak üzere 74 sayı yayımlanmış bir gazetedir. Balıkesir Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin yayın organıdır. Yazılılarıyla

Millî Mücadele'yi desteklemiş, Millî Mücadele'nin güçlenmesi için halkı aydınlatmayı amaç edinmiştir. Gazetede yazarlar da Yunan istilasına, saraya ve İtilaf Devletlerine meydan okumuştur. Ayrıca bu gazete Kuva-yı Millîye'ye karşı savaşan Aznavur çetelerine hücum etmiş, Mustafa Kemal'in beyanatlarına yer vermiştir. Önceleri yerel haberlere yer veren gazete, daha sonra Anadolu'nun her kesiminden haber temin etmiştir. Pierre Loti'nin de yazıları bu gazetede yayımlanmıştır. Gazete 30 Haziran'da İzmir'in işgali üzerine kapanmıştır.

✓ *Karadeniz*: 1911 ile 1919 arasında Mehmet Hamdi tarafından Giresun'da haftada bir yayımlanmış gazetedir.

✓ *Karagöz*: Bu isimle beş gazete yayımlanmıştır. Hepsisi de mizah gazetesidir. İlki, 1878 yılında İstanbul'da Halit Bey tarafından çıkarılmıştır. İkincisi, 1908 yılında Ankara'da 27 sayı çıkmıştır. Üçüncüsü, 1908 ile 1935 arasında kesintilerle 2802 sayı yayımlanmıştır. Önce haftalık, sonra günlük olan gazete çeşitli kişilere satılmışsa da aynı çizgide yayımına devam etmiştir. *Karagöz*'de Ali Haydar, Baha Fuat, Mahmut Sadık, Baha Tefik, Aka Gündüz, Burhan Cahit Morkaya ve Orhan Seyfi Orhan yazmışlardır. Dördüncüsü, 1935 ile 1951 arasında haftada iki defa olmak üzere yayımlanmıştır. İskender Fahrettin Sertelli, Burhan Cahit Morkaya, Osman Cemal Kaygılı yazarları arasında yer almaktadırlar. Beşincisi, 1962 ile 1964 arasında Ankara'da günlük yayımlanmış bir gazetedir.

✓ *Kevakib-i Şark*: 1869'da çıkmıştır. Bu gazete, Aleksan Sarrafyan tarafından özellikle kadınlara yönelik olarak 40 sayı yayımlanmıştır.

✓ *Konya*: Bu isimle iki yayın organı tespit ettik. İlki, 1 Kasım 1869 ile 1928 arasında 2292 sayı çıkmıştır. Yayın periyodu dağınıktır. Konya'nın resmî gazetesi olarak Konya'da haftada bir yayımlanmaya başlamıştır. Yazı işleri müdürü Server İskit olup 1919 yılına kadar yayımlanmıştır. İkincisi, 1936 ile 1950 arasında 140 sayı çıkmış bir dergidir.

✓ *Köy Hocası*: 1918 ile 1922 arasında İstanbul'da 71 sayı çıkmıştır. Haftada bir çıkan gazete, Uryanizade Ali Vahit tarafından Ankara'da yayımlanmıştır. Bu gazetenin devamı olarak aynı adla aynı kişiler 1922 ile 1930 arasında 284 sayı yayımlamışlardır.

✓ *Köylü*: Bu ismi taşıyan dört gazete yayımlanmıştır. İlki, 1908 ile 1921 arasında İzmir'de İsmail Sıddık ve 150'liklerden Mehmet Refet Menekşeli-oğlu tarafından 3322 sayı yayımlanmıştır. Millî Mücadele'ye karşı tavır almıştır. İkincisi, 1911-1912'de Selanikli Ali Mümin tarafından İstanbul'da (55 sayı) haftalık olarak yayımlanmıştır. Üçüncüsü, 1952 ile 1955 arasında Ankara'da Tarık Mümtaz Göztepe tarafından haftalık olarak 169 sayı çıkarılmıştır. Dördüncü gazete ise 1961 ile 1976 arasında Çanakkale'de Ali Dalancı tarafından 6707 sayı yayımlanmıştır.

✓ *Kudret*: Bu isimle iki gazete yayımlanmıştır. İlki, 1947 ile 1951 arasında *Kuvvet* gazetesi kapatıldıktan sonra aynı kadro ve daha da sertleşen bir muhteva ile yayımlanmaya başlamıştır. 1948 yılı başlarında Prof. Kenan

Öner'in DP'den ayrılması ve Millet Partisi'ni kurması üzerine bu gazete de yeni partinin yayın organı hâline gelmiştir. Öner'in vefatından sonra başyazar olan Millet Partisi Lideri Hikmet Bayur'un çok sert yazıları üzerine 1949 yılında hükümet tarafından bir süre kapatılmış, tekrar yayına başlarken bu defa da cezai takibata uğramış ve yazı işleri müdürü Nail Ataer 7 ay hapis, gazete de 3 ay tatil cezasına maruz kalmıştır. Demokrat Parti iktidarına muhalefete geçmiş ve pul konusunda PTT aleyhine yaptığı yayın üzerine kapanmıştır. 1949 yılının Kasım ayında Ahmet Hamdi Tanpınar gibi önemli isimlerin de dahil olduğu bir seri röportaja yer verilmiştir. İkincisi, 1960 ile 1966 arasında Ankara'da Fethi Giray, Gazanfer Kunt, Osman Bölükbaşı tarafından milliyetçi çizgide yayımlanmış bir gazetedir.

✓ *Kurs-ı Millet*: 1920 yılında Mengenli Nuri Bey tarafından Bolu'da çıkarılmıştır.

✓ *Kuvvet*: 1947 yılında Ankara'da Hamdi Arpag ile Ali Rıza Başkan tarafından yayımlanmıştır. Demokrat Parti'yi destelemek üzere Ankara'da çıkan bu gazetede Kenan Öner, Hikmet Bayur ve Fuat Köprülü gibi isimler yazmışlardır. *Kuvvet* gazetesinde CHP iktidarına karşı çok şiddetli muhalefet yapılmıştır. Daha sonra bu gazete muhalefetinden dolayı hükümetçe kapatılmıştır. Bu gazetenin yerine aynı kadro tarafından *Kudret* gazetesi yayımlanmıştır.

✓ *Memalik - i Mahrusa*: İstanbul'da 1870 yılında Andon Efendi ve Rasih Bey tarafından 50 sayı çıkarılmış siyasi bir gazetedir.

✓ *Meşveret*: Bu isimle iki gazete yayımlanmıştır. İlki, 1895 ile 1908 arasında Paris ve Cenevre'de Ahmet Rıza tarafından Türkçe ve Fransızca olarak 202 sayı çıkarılmıştır. Gazete İttihat ve Terakki Partisi'nin yayın organıdır. *Meşveret* 15 günde bir yayımlanmıştır. Gazete Meşrutiyeti savunmuş, halkı bilinçlendirmek için yayınlar yapmıştır. İkincisi, 1908 ile 1910 arasında Trabzon'da Ali Naci Yamaç tarafından çıkarılmıştır.

✓ *Millî Gazete*: Hasan Aksay tarafından 12 Ocak 1973 tarihinde çıkarılan gazete, "Millî Görüş"ü savunmak amacıyla yayın hayatına girmiştir. Aynı görüşü devam ettiren gazetenin bugünkü sahibi Hazım Oktay Başer. 1980 İhtilali'nde kapansa da daha sonra tekrar yayın hayatına atılmıştır.

✓ *Mirkat*: 1870 yılında İstanbul'da Ali Rıza Bey tarafından 7 sayı çıkarılmış bir gazetedir.

✓ *Misak*: 1923 ile 1925 arasında Kayseri'de günlük olarak çıkarılmış gazetedir. Cumhuriyet Halk Fırkası'nın yayın organıdır.

✓ *Misak-ı Millî*: Bu isimle iki gazete yayımlanmıştır. İlki, 1919 yılında Eflatun Cem Güney ve Nafi Atuf Kansu tarafından Ankara'da çıkarılmıştır. Diğeri ise Necmettin Feyzioglu, Nurullah Sami ve Osman Nafiz tarafından 1922 ile 1923 arasında Kayseri'de günlük olarak çıkartılan siyasi bir gazetedir. Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin fikirlerini savunmuştur. Devamı *Misak* gazetesidir.

✓ *Mizan*: Mizancı Murat'ın 21 Ağustos 1886'da İstanbul'da yayımlanmaya başladığı haftalık gazete, II. Abdülhamid yönetimince sürekli kapatılmıştır. Jön Türklere yakınlık gösteren Murat Bey Türkiye'den ayrılarak *Mizan*'nın 159-184. sayılarını Kahire'de yayımlamıştır. Aynı yıl Avrupa'ya geçerek gazeteyi Paris'te çıkarmaya başlamıştır. *Mizan* yine aynı yıl İttihat ve Terakki'nin organı olarak Paris ve Cenevre'de (29 sayı, 14 Aralık 1896 -14 Temmuz 1897) çıkmıştır. II. Abdülhamid'le anlaşarak gazeteyi kapatıp İstanbul'a dönen Murat Bey, II. Meşrutiyet'in ilanından sonra, İstanbul'da 30 Temmuz 1908'den başlayarak *Mizan*'ı günlük olarak yeniden yayımlamıştır. Bu dönemde İttihat ve Terakki yönetimine karşı bir yayın çizgisi izlemiştir. 31 Mart Olayı'ndan sonra Murat Bey kışkırtıcı olduğu iddiasıyla tutuklanmış ve gazete 24 Nisan 1909 tarihli sayısından sonra kapatılmıştır.

✓ *Muhbir*: Bu isimle iki gazete yayımlanmıştır. 1866 ile 1867 arasında haftada beş gün olmak üzere ilk 55 sayısı İstanbul'da Türkçe ve Fransızca olarak yayımlanmıştır. 56. sayıdan itibaren ise Paris'te çıkmıştır. Gazetenin sorumlusu ve başyazarı Ali Suavi Efendi'dir. *Muhbir*, o dönemin en önemli fikir gazetesidir. Demokratik düzeni öven ifadeler yüzünden 10 Mart 1867'de kapatılmış, Londra'da tekrar dört sayı çıkarılmıştır. Yurt dışında çıkarılan ilk Türk gazetesidir.

✓ *Muhibb-i Vatan*: 1878 yılında Andon Efendi neşretmiştir. Bu gazete beş defa isim değiştirmiştir: *Memalike*, *Mahsusa-i Türkistan*, *Hülasatül Efkâr*, *Efkâr*, *Muhibb-i Vatan*. İkinci defa 1908 yılında İstanbul'da haftalık olarak Mehmet Muhittin ve M. Celalettin tarafından yayımlanmıştır.

✓ *Muhip*: 1867-1869 arasında İstanbul'da günlük yayımlanıp 66 sayı çıkan bir gazetedir. Sahibi Şakir ve Şekip beylerdir.

✓ *Mücadele-i Millîye*: 23 Mart 1922'de Hilmi Abidin ve Hayri Lütfi tarafından Sivas'ta çıkarılmış, Cumhuriyet'in ilanına kadar yayımlanmıştır.

✓ *Mümeyyiz*: Bu gazete, 1869 ile 1870 arasında İstanbul'da haftada beş gün olmak üzere 305 sayı çıkmıştır. Bu gazetenin özelliği çocuk gazetesi şeklinde çıkmasıdır. Çocukların ilgisini çekmek için her sayı renkli yayımlanmıştır. Pedagojik yazılara yer verilmiştir. Gazete, çocukların anlayacağı dilde çıktığından dönemine göre önemli bir tiraja sahiptir.

✓ *Müsavat*: 1876'da İstanbul'da Esad Efendi tarafından günlük olarak 305 sayı çıkarılmıştır. Bu gazetede İhyazade Faik Reşat, Mehmet Esat, Nazım beyler yazmışlardır.

✓ *Ordu Bucak*: 1920 yılı sonralarında Haznedarzade Mustafa Fehmi, İsa Curdan ve H. M Fahrettin tarafından Ordu'da çıkartılmıştır.

✓ *Ordu'da Güneş*: 15 Kasım 1919'da Ordu'da yayımlanmıştır. Millî Mücadele'yi destekleyen yazıları yüzünden kapanan gazete, 15 Şubat 1922'de yeniden yayına başlamıştır.

✓ *Ortadoğu*: 1964 yılında yayın hayatına başlayan gazetenin sahibi Emtaş A.Ş. adına Zeki Saraçoğlu'dur. "Fikirde Lider Gazete" logosuyla yayımlanmıştır.

lanan gazetedir. Bugün itibariyle Milliyetçi Hareket Partisi'nin fikirlerini savunan bir yayın anlayışına sahiptir.

✓ *Osmanlı Gazetesi*: Bu isimle sekiz yayın neşredilmiştir. İlki, Çaylak Tefik tarafından 1877 ile 1878 arasında 156 sayı çıkan günlük bir gazetedir. Ahmet Midhat Efendi yazarları arasındadır. İkincisi, 1880 ile 1885 arasında Tefik İlhami tarafından İstanbul'da 400 sayı çıkarılmış gazetedir. Üçüncü gazete 1897 ile 1905 arasında yayımlanmıştır. İttihat ve Terakki'nin kurucuları olan İshak Sükutî, Abdullah Cevdet, Tunalı Hilmi, Reşit, Akil Muhtar ve Refik Bey tarafından Cenevre'de çıkarılmıştır. 1 Haziran 1900 tarihine kadar Jön Türklerin merkez organı olarak Cenevre'de yayımlanan gazete, 10 Haziran 1900'da Londra'da, 1 Ekim 1900'da başka bir şehirde, 15 Mart 1903'te Kahire'de yayımlanmıştır. Dördüncüsü, "İstikbali Vatan ve Millet Cemiyeti"nin yayın organı olarak 1903 yılında 15 günlük periyotlarla yayımlanmıştır. Beşincisi, 1908 yılında kurulan Ahrar Partisi'nin yayın organıdır. Başyazarı Süleyman Nazif olup Celalettin Ârif, Ahmet Samim gibi isimler de burada yazmışlardır. Altıncısı, 1909 yılında Ahmet Fazlı ve Nihat Reşat tarafından İstanbul'da 71 sayı yayımlanıp günlük olarak çıkmıştır. Yedincisi, 1912 ile 1916 arasında Ahmet Fazlı tarafından İstanbul'da günlük çıkarılmış gazetedir. Sekizincisi, 1912 ile 1916 arasında Konya'da haftada iki gün olarak çıkan gazetedir. Sahipleri Ahmet Necip ve Mahmut Nedim'dir.

✓ *Öğüt*: 2 Ocak 1918 tarihinde Abdülgani Ahmet Bey tarafından Afyon'da kurulan, Yunanlıların İzmir'i işgali üzerine Konya'da İtalyan baskısına maruz kalan *Öğüt* gazetesi 1921 Temmuzunda Ankara'da yayımlanmaya başlamıştır. Gazete 1923 yılına kadar yayımlanmış ve toplam 856 sayı çıkmıştır. 290. sayıdan sonra *Nasihât* gazetesinin devamı olarak yayın yapmıştır. Millî Mücadele'nin başarıya ulaşmasında Anadolu halkını aydınlatan önemli bir bölgesel gazetedir. 1921 Temmuzundan itibaren Ankara'da çıkmaya başlayan *Öğüt*'ün yazı işleri müdürü Sadri Ertem, yazarları ise Lütfi Ârif, Celal Davut, Enver Behnan Şapolyo, Abdülgani Nuri, Ahmet Tefik, Nuri Tahsin ve Raif Nezihî'dir.

✓ *Peyam-ı Sabah*: 16 Kasım 1913 ile 17 Kasım 1922 tarihleri arasında İstanbul'da 1183 sayı yayımlanmıştır. Bu gazete *Peyam-ı Edebî*'nin devamıdır. 1920 yılında Ali Kemal'in çıkardığı *Peyam* ile Mihran'ın çıkardığı *Sabah* gazetelerinin birleşmesinden de *Peyam-ı Sabah* doğmuştur. Günlük olarak yayımlanan gazete Anadolu direnişine açık ve sert bir şekilde muhalefet etmiştir. Gazete, ülke haberlerini bile yabancı basına dayanarak vermiştir. Millî Mücadele hareketine karşı en aşırı saldırıları bu gazetede Ali Kemal yapmıştır. Millî Mücadele aleyhinde makaleler yayımlayan Ali Kemal, İngiliz himayesini isteyen bir tutumu benimsemiştir. Büyük zaferden sonra TBMM Hükümeti umum-i efkârı bozucu yayınları nedeniyle gazeteyi kapatmış ve yazarları da İstiklal Mahkemesi'nde yargılanmıştır. Ali Kemal İstanbul'dan Ankara'ya sevk edilirken bugün bile kimin yaptırdığı meçhul olan bir kışkırtma ile İzmir'te linç edilmiştir. Burada Ali Kemal'in edebî tenkitleri de yayımlanmıştır.

✓ *Posta*: 23 Ocak 1995 tarihinde çıkarılan gazetenin sahibi Aydın Doğan'dır. Bugün itibariyle en çok satan gazetelerdendir.

✓ *Protesto*: 1908 ile 1909'da İstanbul'da Türkçe ve Arapça 11 sayı çıkmış gazetedir. Gazeteyi Mehmet Safa çıkarmıştır.

✓ *Radikal*: 12 Ekim 1996 tarihinde yayın hayatına başlayan *Radikal* gazetesinin bugünkü sahibi Aydın Doğan'dır.

✓ *Rehber*: Fransızların desteği ile Ata Derviş tarafından Adana'da çıkarılmıştır. Millî Mücadele karşıtı bir yayın benimsemiştir.

✓ *Ruzname-i Ceride-i Havadis*: 1860 ile 1878 arasında İstanbul'da günlük, haftada beş günlük ve haftalık olarak 5804 sayı yayımlanmıştır. *Tercüman-ı Ahval*'in çıkışından sonra basına hâkim olmak isteyen William Churchill, oğlu Alfred'in üzerine bu gazeteyi çıkartmıştır. *Ruzname-i Ceride-i Havadis*'in 11 Aralık 1860 tarihli 29. sayısında, Münif Paşa tarafından yazıldığı rivayet edilen bir yazıda, Şinasi'nin *Tercüman-ı Hakikat*'te tefrika edilmekte olan "Şair Evlenmesi" adlı piyesinden kocakarılar mahsus mesel diye bahsedilmesi, bu iki gazete arasında yıllarca sürüp giden tartışmaların fitilini ateşlemiştir.

✓ *Sabah*: Bu isimle dört gazete yayımlanmıştır. İlki, 5 Mart 1876 tarihinde İstanbul'da günlük yayımlanıp 308 sayı çıkmıştır. Papadopulos adında bir Rum çıkarmıştır. Başyazarı Şemsettin Sami Bey'dir. Bu gazetede ilk defa miladi tarih kullanılmıştır. İkincisi, 1882 ile 7 Kasım 1922 arasında İstanbul'da günlük olarak 11838 sayı çıkmıştır. Mihran Efendi'nin çıkarmakta olduğu bu gazetenin yazarları Mahmud Sadık, Selanikli Tevfik, Halit beylerdir. Abdullah Zühdü'nün "Şu Şevketlü Gazi Abdulhamid" başlığı Osmanlıca yazıldığında bir harf düşmüş ve başlık "Şu Kötü Gazi Abdulhamid"e dönüştüğünden kapatılmıştır. Bu gazete gerek yazıları gerekse yazar kadrosuyla Meşrutiyet döneminin en önemli gazetesi olmuştur. Yazar kadrosunda Hüseyin Cahit, Cavit Bey, Adnan Adıvar, Ata Bey, Ahmet Emin Yalman, Ârif Cemil gibi yazarlar yer almıştır. Üçüncüsü, Ankara'da Sırrı Atalay tarafından çıkarılmış günlük bir gazetedir. Dördüncüsü, 22 Nisan 1985 tarihinde Dinç Bilgin tarafından yayımlanmıştır. Şu anda Turgay Ciner'e aittir. Ayda bir defa kitap eki vermektedir. 11 Haziran 1992 tarihinde Kurban Bayramı'nda yayımladığı gazete ile bayramlarda gazete çıkarma ilkinde de kendi sahasında imza atmıştır.

✓ *Sadakat*: Bu isimle iki gazete yayımlanmıştır. İlki, 1876 ile 1877 arasında Mihran Efendi tarafından günlük olarak 84 sayı çıkmış gazetedir. Mehmet Tevfik, Nâmik Kemal, Hasan Tahsin yazmışlardır. İkincisi, Köstence'de Ali Rıza Bey tarafından haftalık olarak 23 sayı yayımlanmıştır. Bu gazete İslami bir çizgide yayın yapmıştır. Her gün yayımlanan gazete İslamcılık hareketini uyandırma misyonuyla beraber çocuklara özel ekler de vermiştir.

✓ *Sada-i Hak*: Bu isimle iki gazete yayımlanmıştır. İlki, 1908 yılında İstanbul'da 13 sayı çıkmış gazetedir. Gazeteyi Ahmet Samim ve Hersekli İsmail Hakkı çıkarmışlardır. İkincisi, 24 Mayıs 1919 ile 17 Mart 1925 arasında yayımlanmış olup Takrir-i Sükun Yasası ile kapatılmıştır. Mehmet Sırrı

ve İsmail Hakkı tarafından İzmir'de yayımlanmıştır. Türkçülük fikrini savunan gazete, Mondros Mütarekesi'nden sonra Türk Kurtuluşu hakkında makaleler yayımlamıştır.

✓ *Sada-yı Millet*: 1909 ile 1910 arasında 192 sayı çıkan günlük bir gazetedir. Gazete İbrahim Temo tarafından kurulan partinin yayın organıdır. Günlük çıkan gazetenin imtiyaz sahibi Yordanaki Heralonbidi'dir. Başyazarı Ahmet Samim olup gazete, İttihat ve Terakki yönetimini eleştirmiştir.

✓ *Sağduyu*: Mayıs 1998 tarihinde yayımlanmaya başlayan *Sağduyu*'nun sahibi Zafer Şanlı'dır. Gazete kısa süre sonra kapanmıştır.

✓ *Satvet-ı Millîye*: 24 Şubat 1922'de Mustafa Hulusi ve Emin Hüseyin tarafından Elazığ'da çıkarılmıştır. Millî Mücadele'nin savunuculuğunu yapmıştır.

✓ *Selamet*: Bu isimle dört yayın neşredilmiştir. İlki, 1876'da İstanbul'da Abdullah Efendi tarafından çıkarılmıştır. Yayın hayatı kısa sürmüştür. İkincisi, Eylül 1919 tarihinde Ömer Fevzi tarafından Trabzon'da yayımlanmıştır. Gazete, Millî Mücadele karşısında yer almıştır. Üçüncüsü, 1921 ile 1922 yılında Selanik'te A. Kemalettin tarafından günlük olarak 541 sayı çıkarılmıştır. Dördüncüsü, 1945 ile 1949 yılları arasında 12 sayı yayımlanmış bir dergidir. Bunu, Halim Baki Kunter çıkarmıştır.

✓ *Serbesti*: 1908 ile 1920 arasında kesintili olmakla beraber günlük çıkmış olup 770 sayı yayımlanmıştır. Mevlanzade Rifat tarafından çıkarılmıştır. Başyazarı Hasan Fehmi'dir. Gazete İttihat ve Terakki idaresini şiddetle eleştirmiştir. Radikal Avam Fırkası'nın yayın organıdır. Meşrutî idareye taraftar günlük siyasi akşam gazetesidir. Mevlanzade Meşrutiyet-i idareye ve bila tefrik-i cins ve mezhep Osmanlıların hukukuna hadim (Meşrutiyet yönetimine ve cins ve mezhep ayrımı yapmaksızın Osmanlıların haklarına hizmet eden) gazete kaydıyla 1908-1912'de yayımlandı. 1919'da yeniden çıkarıldı ve 1920'de Mevlanzade'nin 150'likler listesine alınıp yurt dışına gönderilmesine kadar yayını sürdü. Kurtuluş Savaşı'na karşı bir yayın çizgisi izledi.

✓ *Ses*: Bu isimle altı farklı yayın çıkmıştır. İlki, 17 Ekim 1918'de Balıkesir'de haftalık olarak yayımlanmaya başlamıştır. Sahibi ve başyazarı Hasan Basri Çantay'dır. 1919 yılı ortalarına kadar yayını sürdürülen *Ses*, Ege'nin Türk toprağı olduğunu dünyaya anlatıp buranın hiç kimseye verilmeyeceğini savunmuştur. Toplam 22 sayı çıkmıştır. İkincisi, 1939 yılında Yusuf Ahıskalı tarafından 5 sayı çıkarılmış dergidir. Üçüncüsü, yine Yusuf Ahıskalı tarafından 1945'te 10 sayı, 1948'de 11 sayı yayımlanmıştır. Dördüncüsü, 1956 yılında Ankara'da Melahat Günel tarafından çıkarılmıştır. Beşincisi, 1961 ile 1978 arasında Şevket Rado tarafından İstanbul'da 865 sayı çıkarılmış magazin dergisidir. Altıncısı, 1980 ile 1984 arasında İstanbul'da 266 sayı çıkmış bir dergidir.

✓ *Sıraç*: Bu gazeteyi Ebüzziya Tevfik Bey 1873 tarihinde çıkarmıştır. 17 sayı yayımlanmıştır. Gazete Sultan Abdulaziz'in sıfatlarını yazmadığı için sansür tarafından kapatılmıştır.

✓ *Sivas*: Millî Mücadele sırasında Sivas'ta yayımlanmış ve maddi imkânsızlıklardan dolayı kısa bir süre sonra kapanmıştır.

✓ *Son Baskı*: 7 Şubat 1964 ile 1968 arasında Ankara'da 1618 sayı çıkmış bir gazetedir. Sahibi İzzettin Turanlı'dır. Yazarları arasında Mustafa Özkan, Mehmet Bican, Tayyar Şafak, Hüsamettin Ünsan, Okay Göçer, Celal Akbaş, Mete Bayındır, İsmet Ararat, Nimet Arzık, Şemsi Kuseyri, Erdoğan Örtülü, Nurettin Yerdelen, Emel Aktuğ, Erdoğan Erentöz, Erdal Çetin, Melaki Sait, Adnan Ötügen ve Enver Behnan Şapolyo gibi isimler bulunmaktadır.

✓ *Şark*: Bu isimle altı farklı yayın vardır. İlki, 1873 ile 1875 arasında Agop Baranyan tarafından İstanbul'da 406 sayı çıkarılmış günlük bir gazetedir. Yayınlarında mali konulara ağırlık vermiştir. İkincisi, 1880 ile 1881 arasında Mustafa Reşit tarafından aylık olarak çıkarılıp 8 sayı yayımlanmış dergidir. Üçüncüsü, 1908 yılında İstanbul'da Hersekli Ahmet Şerif ve Mustafa Fahri tarafından günlük olarak yayımlanmış ve 31 sayı çıkmıştır. Dördüncüsü, 1910 ile 1911 arasında İstanbul'da Hüseyin Nazmi tarafından haftalık olarak 13 sayı yayımlanmış bir ilan gazetesidir. Beşincisi, 1920 yılında İskender Fahrettin Sertelli tarafından çıkarılmış bir dergidir. Altıncısı, 1922 ile 1923 arasında Halil Zeki ve A. Vasfi tarafından İzmir'de günlük olarak yayımlanmış gazetedir.

✓ *Şura-yı Ümmet*: 1902 ile 1910 arasında kesintilerle yayımlanmıştır. İlk önce Ahmet Rıza tarafından çıkarılmıştır. 23 Eylül 1908'de de İttihat ve Terakki tarafından yayımlanmıştır. Tıpkı *Tanin* gibi İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin fikirlerini savunmuş, muhalif basına çatan sert eleştiriler bu gazetede yer almıştır. 1902 ile 1908 arasında Paris'te sonra Kahire'de yayımlanmıştır. Toplam 220 sayı çıkmıştır. 1909 yılında 31 Mart olaylarına karışanlar tarafından matbaası yakılmıştır. Gazetenin yazar kadrosunda Mustafa Bahattin, Bahattin Şakir, Mustafa Âsım, Samipaşazade Sezai, Cenap Şahabettin, Hakkı Baha, Ahmet Ferit Tek, Ahmet Rıza vardır.

✓ *Takvim*: 25 Aralık 1994'te yayın hayatına başlayan *Takvim*, genelde adliye ve polisiye haber ve yorumların işlendiği bir gazetedir.

✓ *Takvim-i Ticaret*: 1865 yılında yayımlanmış, Türkiye'nin iktisat ve ticaret sorunlarını konu edinen ilk gazetedir. Sahibi Hasan Fehmi Paşa'dır. Türkiye'deki kütüphanelerde hiçbir nüshası yoktur. Bu gazetenin birkaç nüshası, Londra British Museum'da bulunmaktadır.

✓ *Tarık*: Bu isimle üç farklı gazete yayımlanmıştır. İlki, İstanbul'da 1884 ile 1889 arasında 5076 sayı çıkmış günlük bir gazetedir. Kurucusu Filip Efendi ile Ahmet Cevdet'tir. Gazetede Ahmet Cevdet, Mahmut Sadık, Mustafa Reşit, Hamit Vehbi, Lastik Said, İbnülemin Mahmut Kemal, Hüseyin Cahid ve Tevfik Fikret yazmışlardır. İkinci *Tarık* gazetesi, 1910 ile 1911 arasında Trabzon'da Şatırzade Hasan Hicabi tarafından haftalık olarak 70 sayı çıkarılmıştır. Üçüncüsü ise 1919 yılında günlük olarak yayımlanmış olup 115 sayı çıkmıştır. Kurucusu ve başyazarı Muslihittin Adil Taylan'dır.

✓ *Tasvir*: Bu isimle üç gazete yayımlanmıştır. İlki, 1945 ile 1949 arasında İstanbul'da Ziyad Ebuzziya tarafından 1452 sayı yayımlanmış günlük bir gazetedir. Yazı işleri müdürü Kemal Deniz, başyazarların Cihat Baban ve Cemil Sait Barlas'ın olduğu bu gazete zamanın önemli yazarlarını bünyesinde toplamıştır. Peyami Safa, Orhan Seyfi Orhon, Fuat Köprülü Cemil Sait Barlas, Nurullah Ataç, Baki Kurtuluş, Füzûzan Hüsrev, Nizamettin Nazif, Reşat Ekrem Koçu bunlardan bazılarıdır. İkinci *Tasvir*, Şahin Aymete tarafından 1962 ile 1982 arasında Ankara'da 8699 sayı yayımlanmış günlük bir gazetedir. Üçüncüsü ise 1982 ile 1983 arasında Mümin Çevik tarafından İstanbul'da 194 sayı yayımlanmış günlük bir gazetedir.

✓ *Teemin*: Yunanlıların Edirne'yi işgalinden sonra Edirne İstatik Müdürü Neyir Mustafa tarafından Yunan emellerine hizmet etmek için çıkarılmıştır. Millî Mücadele karşıtı olan gazete Selanik'te de yayımlanmıştır.

✓ *Tek Dünya*: (10-20 Ekim 1947) Türkiye'de ilk defa İsvet sosyalizmini savunan bir gazetedir. Sabit Şevki Şeren tarafından Türkiye Sosyalist Partisi organı olan bu gazete, üç sayısında partinin tüzüğünü yayımladıktan sonra parasızlıktan kapanmıştır.

✓ *Telgraf Haberleri*: 3 Mart 1918'de Yusuf Mazhar Bey tarafından Konya'da yayımlanmıştır. Yayın hayatı kısa sürmüştür.

✓ *Terakkî*: Bu isimle sekiz gazete ve dergi yayımlanmıştır. İlki, 1868 ile 1870 arasında İstanbul'da Ali Raşit, Filip Efendi ve Ebuzziya Tevfik tarafından 410 sayı çıkarılmıştır. Gazete ise haftada altı gün çıkmıştır. Daha sonra hükümet emri ile kapatılmıştır. Yazar kadrosunda Ebuzziya Tevfik, Kemal Paşazade Said, Suphi Paşazade Ayetullah, Lehli Hayrettin Karski ve Rezaizade Mahmut Ekrem vardır. Hükümeti tenkit eden, kadınların toplumdaki rolüne değinen yazılar yayımlanmış ve dilinin sadeliğiyle dikkat çekmiştir. Dönemine göre yüksek tirajlı bir gazetedir.

✓ *Tercüman*: Bu isimle iki gazete yayımlanmıştır. İlki, 1883 ile 1917 arasında Kırım'da İsmail Gaspıralı tarafından haftalık olarak yayımlanmış bir gazetedir. İkincisi, 26 Mayıs 1956 tarihinde Cihat Baban tarafından çıkarılmıştır. İlk yazı işleri müdürü Tevfik Erol'dur. Bu gazete sırasıyla Semih Tanca, Nihat Karaveli, Semih Balcıoğlu ve Kemal Ilıcak tarafından satın alınmıştır. Gazete 19 Ocak 1995'te kapanmıştır. Yayın haklarını alan Turgay Ciner gazete-yi 17 Ocak 2003 tarihinden itibaren yayın hayatına tekrar kazandırmıştır. Ancak ticari anlaşmazlıklardan dolayı aynı gün Nazlı Ilıcak tarafından da *Tercüman* gazetesi yayımlanmıştır. Daha sonra yayımlanmakta olan iki *Tercüman*, Turgay Ciner'in çıkardığı *Tercüman* gazetesinin çatısı altında birleşmiştir. Yazı kadrosunda Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Kadircan Kafli, Semih Tuğrul, Haldun Taner, Ahmet Kabaklı, Beşir Ayvazoğlu, Yavuz Bülent Bâkiler, Osman Özsoy, Nazlı Ilıcak, Cengiz Çandar, Salahattin Sonat, Murat Seretoğlu bulunmaktadır. *Tercüman* sağ eğilimli bir yayın çizgisi takip etmiştir.

✓ *Tercüman-ı Şark*: 1878 tarihinde Şemsettin Sami tarafından İstanbul'da 179 sayı çıkarılmış gazetedir.

✓ *Trakya*: Edirne'deki Trakya Müdafaa-ı Hukuk Cemiyeti'nin yayın organı olarak 1918 ile 1919 arasında Mehmet Şeref Aykut tarafından 47 sayı çıkarılmış haftalık bir gazetedir. Genelde Millî Mücadele'yi, özelde Edirne'nin kuruluşunu savunmuştur. İkinci *Trakya* ise 1936 ile 1938 yılında İstanbul'da 20 sayı yayımlanmış bir dergidir.

✓ *Türkiye*: Dr. Enver Ören ve birkaç arkadaşının girişimi ile ilk zamanlar *Hakikat* adıyla çıkarılan *Türkiye*, 22 Nisan 1970 yılında yayın hayatına başladı. Günümüzde çok satan gazetelerdendir.

✓ *Türkoğlu*: 15 Ağustos 1921'de Âkifbeyzade Midhat Bey ve Aptiagazade Ahmet Bey tarafından Bolu'da çıkarılmıştır. Millî Mücadele'yi desteklemiştir.

✓ *Ulûm*: 1869 ile 1870 arasında Paris'te Ali Suavi tarafından 25 sayı çıkarılmış 15 günlük bir gazetedir. Bu gazete Türkçe ve Fransızca yayımlanmıştır. *Ulûm*'un yazılarıyla Türkçülük akımına öncülük ettiği söylenebilir.

✓ *Utarit*: Bu isimle iki yayın vardır. İlki, bir gazete olup 1867 yılında Mehmet Ayetullah ve Musullu Sami tarafından haftada iki defa olmak üzere 5 sayı çıkarılmıştır. Yazılarda belli bir siyaset güdülmediğinden aynı sayıda zat fikirler yayımlanmıştır. İkincisi, 1919 yılında Süleyman Tevfik tarafından 20 sayı yayımlanmış aylık bir dergidir.

✓ *Ümran*: Bu isimle iki gazete yayımlanmıştır. İlki, 1887-1888'de Raşid adlı bir kişi tarafından İstanbul'da yayımlanmıştır. *Müsavat* gazetesinin yerine aynı yılda çıkmıştır. İkincisi ise 1887 ile 1888 arasında İstanbul'da Ahmet İhsan Tokgöz tarafından 29 sayı yayımlanmış edebî bir dergidir.

✓ *Vakayi-i Mısriyye*: 1828 yılında resmî bildirimleri, yasal uygulamaları ve Mısır Hıdivi Mehmet Ali Paşa'nın çalışmalarını yansıtmak amacıyla çıkmış bir gazetedir. Sol sütünü Arapça, sağ sütünü Türkçe olan haftalık gazete, Hıdiv İsmail Paşa dönemine kadar (1863-1879) iki dilli yapısını korumuş, daha sonra yalnız Arapça olarak yayımlanmıştır. Mehmet Ali Paşa bu arada, yine kendi görüşlerini özellikle yabancılara aktarmak amacıyla, 1833 yılında *Vakayi-i Mısriyye*'nin Fransızca olan *Moniteur Egyptien*'i yayımlatmıştır.

✓ *Vakayi-i Zaptiye*: 1869 ile 1870 arasında İstanbul'da mutasarrıflardan Bursalı Şakir Bey tarafından 50 sayı çıkarılmıştır. Yarı resmî bir gazete olup yayın ömrü kısa olmuştur. Günlük olarak yayımlanmıştır.

✓ *Vazife*: 1913'te Mustafa Suphi tarafından çıkarılmış bir gazetedir.

✓ *Veledü'l Cevaib*: Bu gazete 1867 yılında Beyrutlu Ahmet Faris Efendi tarafından çıkarılmıştır. Türkçe ve Arapça olarak yayımlanmıştır. İslam Birliği taraftardır.

✓ *Volkan*: 31 Aralık 1908-21 Nisan 1909 tarihleri arasında Derviş Vahdeti tarafından 110 sayısı çıkarılan günlük gazetedir. Hasan Tahsin, Hüseyin Hazım'ın yazılarına yer veren *Volkan*, özellikle din adamları ile İttihat ve Terakki'nin uygulamalarından zarar gören alaylı subaylar üzerinde etkili oldu. 31 Mart ayaklanmasının çıkmasında önemli rol oynadığı gerekçesiyle kapatıldı. İttihat ve Terakki Partisi'ne muhalefet etmiştir.

✓ *Yeni Adana*: Ahmet Remzi ve Avni Doğan tarafından 25 Aralık 1918 ile 1927 arasında günlük olarak 1598 sayı yayımlanmıştır. Fransız işgali ve Ermeni faaliyetlerine karşı Adana'nın ve Çukurova'nın Türk olduğunu ifade etmek amacıyla çıkarılmıştır. Fransızlar tarafından gazete kapatılmış ve sahipleri işgal bölgesinin dışına sürülmüştür. Ahmet Remzi, Mazlum Rasim ile bu kez *Adana'ya Doğru* adıyla tekrar gazete çıkarmış; ancak bu, kısa süre sonra tekrar kapanmıştır. Ahmet Remzi, 25 Temmuz 1920'de Pozantı'da Millî Mücadele hareketini Adana halkına duyurmak için *Yeni Adana* gazetesini çıkarmıştır. Gazete, haftada iki kez yayımlanarak İnönü ve Sakarya zaferlerine büyük ölçüde yer vermiştir. Ankara Anlaşması'nın imzalanmasından sonra yayın hayatına Adana'da devam etmiştir.

✓ *Yeni Asya*: 21 Şubat 1970 yılından günümüze kadar yayımlanmaya devam eden *Yeni Asya*'nın sahibi Mehmet Kutlular'dır. Köşe yazısı, haber ve çeşitli tefrikaların İslamî görüşle yorumlandığı bir gazetedir.

✓ *Yeni Dünya*: Bu isimle iki yayın vardır. İlki, 1919 yılında Selahattin Şadi tarafından 15 günlük dergi olarak 5 sayı çıkarılmıştır. Diğeri, Ârif Oruç tarafından Eylül 1920-1921 tarihleri arasında Eskişehir'de günlük olarak çıkarılmış bir gazetedir. Yeşil Ordu'nun yayını olarak faaliyet göstermiştir.

✓ *Yeni Gazete*: Bu isimle dört gazete yayımlanmıştır. İlki, Ahdullah Zühtü tarafından 2 Eylül 1908 - 30 Ağustos 1919 arasında 1823 sayı çıkarılmıştır. Yazar kadrosunda Ahmet Emin, Hakkı Behiç, Ahmet Zühtü, Mahmut Sadık, Nâzım Poray vardır. Sermayesinin, Sadrazam Kâmil Paşa'yı desteklemesi karşılığında Kâmil Paşa'nın oğlu Said Paşa tarafından sağlandığı öne sürülmektedir. İttihatçıların iktidarına karşı çıkan *Yeni Gazete*'nin "Garaburun ile İbiş" adlı bir mizah eki vardır. 1117-1141. sayıları *Takvimli Gazete* adıyla yayımlanmıştır. Aralık 1913'teki Babıalı Baskını ile Kâmil Paşa'nın sadrazamlıktan çekilmesi üzerine 1564. sayısında yayınına ara vermiştir. Kısa bir süre sonra tekrar yayımlanan gazete 1823. sayısında tekrar kapanmıştır. İkincisi, 1925 yılında İstanbul'da kısa süreli yayımlanan günlük bir gazetedir. Üçüncüsü, 1957 ile 1958 arasında *Tan* gazetesinin devamı olarak yayımlanmıştır. Dördüncüsü, 1964 ile 1971 arasında İstanbul'da Haldun Simavi tarafından 2383 sayı yayımlanmış bir gazetedir.

✓ *Yeni Giresun*: 1920 yılında Cemil Ragıp tarafından Giresun'da çıkarılmıştır. Pontus-Rum Devleti kurma çabalarını protesto etmek ve Millî Mücadele'yi desteklemek için yayın hayatına girmiştir.

✓ *Yeni Gün*: Bu ismi taşıyan beş gazete yayımlanmıştır. İlki, 2 Eylül 1918 ile 1924 arasında Yunus Nadi tarafından İstanbul, Ankara ve Kayseri'de günlük olarak yayımlanıp 1563 sayı çıkmıştır. Millî Mücadele'yi desteklediği için İstanbul'un işgaliyle kapatılmış ve Yunus Nadi de Anadolu'ya kaçmıştır. 10 Ağustos 1920'den itibaren tekrar *Yeni Gün* adıyla Ankara'da yayımlanmıştır. Yazı işleri müdürü Kemal Salih Sel, başyazar Yunus Nadi'dir. Yazı kadrosunda Aka Gündüz, Nüzhet Hâşim, Ziya Gökalp, Enver Behnan Şapolyo, Şükrü Kaya, Zekeriya Sertel ve Mahmut

Esat Bozkurt gibi ünlü kişiler yer almışlardır. Yunan saldırısının Ankara'ya yaklaşması üzerine Kayseri'ye nakledilen gazete, Sakarya Zaferi'nden sonra tekrar Ankara'da çıkmıştır.

✓ *Yeni Mesaj*: Ocak 1998 tarihinden beri yayımlanan gazetenin sahibi Mehmet Emin Koç'tur. Tirajı çok düşüktür. Bu gazete de İslami görüşle yayın hayatını sürdürmektedir.

✓ *Yeni Şafak*: 29 Ocak 1995'ten beri yayın hayatını sürdüren *Yeni Şafak*'ın sahibi Nevzat Küçük idi. Şu anda Ahmet Albayrak'a aittir. İslami çizgide yayını sürdürmektedir. 2006'dan beri aylık kitap eki vermektedir.

✓ *Yeni Tanin*: Bu isimle üç gazete yayımlanmıştır. İlki, 1909 ile 1910 arasında İstanbul'da Hüseyin Kâzım Kadri, Hüseyin Cahid Yalçın ve Tevfik Fikret tarafından *Tanin* gazetesinin 470 ile 516 sayıları için çıkarılmış günlük bir gazetedir. İkincisi, 20 Mayıs 1961'den başlamak üzere Ankara'da yayımlanmaya başlayan gazetedir. İmtiyaz sahibi Kâmil Kınık'tır. Yazı işleri müdürü ise İhsan Ada'dır. Erdoğan Örtülü, Muammer Yaşar, Necdet Onur, Öncal Uluc, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Aziz Nesin, Refik Halit Karay, Vedat Nedim Tör, Sabri Esat Siyavuşgil, Vural Sözer, Abdulkadir Günay, Reşat Nartak, Osman Koçtürk, Yüksel Baştuğ, Erdoğan Kırıl, Selma Tükel, Ergun Tuncalı, Bedri Esal, Tanju Yıldızoğlu, Kâzım Yenisey, Ümit Deniz, Atilla Barınlı, Adnan Veli Kanık, Nevzat Üstün, Çelik Arıba, Yusuf Ziya Gedikli, Savaş Kıratlı, Hüsamettin Ünsal, Yener Öymezer gazetesinin yazarlarından bazılarıdır. Üçüncü *Yeni Tanin* ise 1964 ile 1986 arasında Burhanettin Gögen ve Oğuz Engin tarafından Ankara'da 7842 sayı yayımlanmış gazetedir.

✓ *Yeni Yüzyıl*: Aralık 1994 tarihinde yayın hayatına başlamıştır. Daha bir modern görünüm ve içerik kaygısı taşımış olan *Yeni Yüzyıl*, *Sabah*'ın başarısına bir türlü ulaşamadı. Daha sonra kapanmıştır.

DİPNOTLAR

- 11 Bu gazete için bk. Ahmet Demirel, *Ali Şükrü Bey'in Tan Gazetesi*, İletişim Yay., İstanbul, 1996.
- 12 Orhan Bayrak, *Türkiye'de Gazeteler ve Dergiler Sözlüğü*, Küll Yayınları, İstanbul, 1994, s. 152.
- 13 Niyazi Ahmet Banoğlu, *Atatürk'ün Kulübesi ve Atatürk Başyazar*, Tokar Yay., İstanbul, 2003.
- 14 Bu dönem için bk. Türkmen Parlak, *Yeni Asır'ın Selânik Yılları, Eolad-ı Fatihan Diyarları (1895-1924)*, Yeni Asır Yayınları, İzmir, 1986.
- 15 Bu dönem için bk. Gülay Özdemir, *Yeni Asır Gazetesi Bibliyografyası (1931-1950)*, (Ege Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bitirme Tezi, 1989.)
- 16 M. Orhan Bayrak, *Türkiye'de Gazeteler ve Dergiler Sözlüğü*, Küll Yayınları, İstanbul, 1994, s. 167.

KAYNAKÇA

- Alemdar, Korkmaz, *İletişim ve Tarih*, Ümit Yayınları, Ankara, 2001.
- Arslan, Ali, *Osmanlı'dan Cumhuriyete Rum Basını*, Truva Yayınları, İstanbul, 2005.
- Banoğlu, Niyazi Ahmet, *Atatürk'ün Kulübesi ve Atatürk Başyazar*, Tokar Yayınları, İstanbul, 2003.
- Bayrak, Orhan, *Türkiye'de Gazeteler ve Dergiler Sözlüğü*, Küll Yayınları, İstanbul, 1994.
- Beki, Akif, *Kara Liste*, Alfa Yayınları, İstanbul, 2004.
- Bozdağ, İsmet, *Basın İstibdadı*, Emre Yayınları, İstanbul, 1992.
- Çakır, Hamza, *Osmanlı'da Basın İktidar İlişkileri*, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2002.

- Demirel, Ahmet, *Ali Şükrü Bey'in Tan Gazetesi*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1996.
- Dirin, İlyas, "Büyük Doğu Dergisinin Künyesi", *Yedi İklim*, S. 134, Mayıs 2001.
- Doğan, D. Mehmet, *İletişim veya Dehşet Çağı*, Timaş Yayınları, İstanbul, 1993.
- Duman, Hasan, *İstanbul Kütüphaneleri Arap Harfli Süreli Yayınlar Toplu Kataloğu; 1828-1928*, İrcica, İstanbul, 1986.
- Gevgilili, Ali, *Türkiye'de Yenileşme Düşüncesi, Sivil Toplum, Basın ve Atatürk*, Bağlam Yayınları, İstanbul, 1990.
- Güner, Zekai, *Millî Mücadele Dönemi Beyannameleri ve Basını*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 1990.
- Gürkan, Nilgün, *Türkiye'de Demokrasiye Geçişte Basın*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1998.
- Güvenir, O. Murat, *2. Dünya Savaşında Türk Basını*, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, İstanbul, 1991.
- Güz, Nurettin, *Serbest Cumhuriyet Fırkası Sonrası Basında Muhalefet ve 1931 Matbuat Kanunu*, Gazi Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1993.
- Güz, Nurettin, *Türkiye'de Basın İktidar İlişkileri 1920-1927*, Gazi Üniversitesi Yay., Ankara, 1991.
- İlgar, İhsan, *Mütarekede Yerli ve Yabancı Basın*, Kervan Yayınları, İstanbul, 1973.
- İnuğur, M. Nuri, *Türk Basın Yayın Tarihi*, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, İstanbul, 1992.
- İnuğur, M. Nuri, *Türk Basınında İz Bırakanlar*, Der Yayınları, İstanbul, 1988.
- İskit, Server R., *Türkiye'de Neşriyat Hareketleri Tarihine Bir Bakış*, MEB Yayınları, Ankara, 2000.
- İspirli, Muhammet, *Medya Gerçeği ve Haberciler*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2000.
- Kabacalı, Alpay, *Başlangıçtan Günümüze Basın Sansürü*, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, İstanbul, 1990.
- Karaca, Emin, *Cumhuriyet Olayı*, Altın Kitaplar, İstanbul, 1994.
- Karaca, Emin, *Milliyet Olayı*, Altın Kitaplar, İstanbul, 1995.
- Kavaklı, Nurhan, *Bir Gazetenin Tarihi: Akşam*, YKY, İstanbul, 2005.
- Kemalist Anadolu Basını*, (hızl. Orhan Koloğlu), Çağdaş Gazeteciler Cemiyeti, Ankara, 1995.
- Kıvanç, Hüseyin, *Mürekkebin Yanık Kokusu Sansür*, Hasat Yayınları, İstanbul, 1999.
- Kocabaoğlu, Uygur, *Yoktur Zulme Rızamız*, Phoenix Yayınları, Ankara, 2004.
- Koçak, Vasfiye (Koordinatör), *Gazeteciler Cemiyeti ve 40 Yıl*, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, İstanbul, 1987.
- Koloğlu, Orhan, *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Basın*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1992.
- Koloğlu, Orhan, *Osmanlı Basınının Doğuşu ve Blak Bey Ailesi*, Müteferrika Yay., İstanbul, 1998.
- Millî Mücadele Dönemi Beyannameleri ve Basını*, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara 1990.
- Okay, Cüneyt, *Osmanlıca Süreli Yayınlar Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi*, Gezgin Kitabevi, Ankara, 2000.
- Oral, Fuat Süreyya, *Türk Basın Tarihi*, Yeni Adım Matbaası, Ankara, 1969.
- Şahhüseyinoğlu, H. Nedim, *Dünden Bugüne Düşünceye ve Basma Sansür*, Paragraf Yay., Ankara.
- Özkaya, Yücel, *Millî Mücadele'de Atatürk ve Basın 1919-1921*, Ankara, 1989.
- Şapolyo, Enver Behnan, *Türk Gazetecilik Tarihi ve Her Yönüyle Basın*, Güven Matbaası, Ankara, 1971.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi, *XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, Çağlayan Kitabevi, 4. bs., 1976.
- Til, Enis Tahsin, *Gazeteler ve Gazeteciler*, (hızl. İbrahim Şahin), Bilge Yayınları, Ankara, 2004.
- Topdemir, Hüseyin Gazi, *İbrahim Müteferrika ve Türk Matbaacılığı*, KBY, Ankara, 2002.
- Topuz, Hıfzı, *100 Soruda Basın Tarihi*, Gerçek Yayınları, İstanbul, 1973.
- Türker, Hasan, *Türk Devrimi ve Basını*, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir, 2000.
- Varlık, M. Bülent, *Türkiye Basın Yayın Tarihi Bibliyografyası*, Kebikeç Yayınları, Ankara, 1995.
- Yalçın, E. Semih, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi I*, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2004.
- Yazıcı, Nesim, *Takvim-i Vekayi, Belgeler*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fak. Yay., Ankara, 1983.